

Helhetlig tiltaksplan for en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv

Innhold

Forord	5
1. Innledning	6
2. Tiltak for å nå planens målsetninger	12
2.1 Tiltak for å bedre miljøtilstanden	12
2.1.1 Innsatsområde 1: Redusere utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse	14
2.1.2 Innsatsområde 2: Redusere arealavrenning fra jordbruk	17
2.1.3 Innsatsområde 3: Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forsøpling	20
2.1.4 Innsatsområde 4: Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner	23
2.1.5 Innsatsområde 5: Restaurering av naturverdier	29
2.2 Innsatsområde 6: Tiltak for å fremme et aktivt friluftsliv	31
2.2.1 Innsatsområde 6.1: Bedre allmennhetens tilgang til strandsonen	32
2.2.2 Innsatsområde 6.2: Opprettholde og styrke attraktiviteten til områder som er viktige for friluftsliv	34
2.2.3 Innsatsområde 6.3: Bidra til at friluftslivsområdene blir brukt av alle befolkningsgrupper	37
2.3 Innsatsområde 7: Tverrgående tiltak for en helhetlig forvaltning av Oslofjorden	39
2.3.1 Plan- og bygningsloven er sentral i en helhetlig arealforvaltning	39
2.3.2 Naturinformasjon	43
2.3.3 Etablere Oslofjordrådet	43
3. Økonomiske og administrative konsekvenser	44
3.1 Administrative konsekvenser	44
3.2 Økonomiske konsekvenser	45
3.2.1 Offentlige og private kostnader	45
3.2.2 Nyttet for samfunnet	45
4. Gjennomføring av planen	47
5. Oversikt over tiltak	48

Forord

Regjeringa ønsker at Oslofjorden skal vere rein, rik og tilgjengeleg for alle. I dag bur det rundt 1,6 millionar menneske rundt Oslofjorden, det er trøngt om plassen og areala er kostbare. Samstundes blir området rekna som eit av dei mest artsrike i heile Noreg. Oslofjorden betyr mykje for mange, både dyr og menneske. Regjeringa vil derfor legge til rette for at Oslofjorden skal få god miljøtilstand og vere attraktiv for friluftslivet slik at enda fleire får gode opplevingar knytt til fjorden.

Etter eit representantforslag frå Venstre i 2017 (dokument 8:51 S (2017-2018), Innst. 203 S (2017-2018), fekk regjeringa følgjande anmodningsvedtak (575 (2017-2018)) frå Stortinget: *“Stortinget ber regjeringa legge fram helhetlig plan for Oslofjorden – med mål om at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, restaurere viktige naturverdier, fremme et aktivt friluftsliv og ivareta det biologiske mangfoldet i fjorden”.*

No er miljøet i Oslofjorden trua. Torskebestanden er på eit historisk lågt nivå. Ærfugl døyr. Tareskogen og ålegrasengene blir mindre. Miljøgifter gjer at vi ikkje bør ete fisk og skaldyr frå delar av fjorden. Marin forøpling og mikroplast er eit alvorleg miljøproblem. Samtidig forsterkar klimaendringane den negative utviklinga.

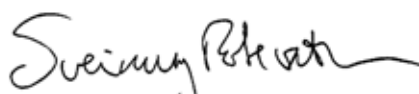
Denne heilskaplege tiltaksplanen vi no legg fram, legg vekt på å samordne, supplere og forsterke alt det positive som skjer for å ta vare på miljøet og for å fremme friluftsliv i og ved Oslofjorden. Dette er fyrste gong tiltak frå ulike sektorar blir sett i samheng i ei slik breidde; frå arealpolitikk, avrenning i landbruket, kommunalt avløp og

nedkjemping av framande artar til kulturmiljø og lokale klimatiltak. Samordna innsats på tvers av sektorar er naudsynt for å nå Stortingets mål. Difor tek vi òg initiativ til eit årleg samordningsmøte der politisk og administrativ leiing frå dei ulike forvaltningsnivåa og sektorane kan møtast for å sikre oppfølging og framdrift på gjennomføring av tiltaka.

Tiltaksplanen som regjeringa no legg fram, er utarbeidd gjennom eit samarbeid mellom Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet, Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Kulturdepartementet, Landbruks- og matdepartementet, Nærings- og fiskeridepartementet, Olje- og energidepartementet og Samferdselsdepartementet. Miljødirektoratet har i samarbeid med andre statlege myndigheiter, skaffa det faglege grunnlaget. Tiltaksplanen regjeringa no legg fram bygger på deira rapport; *Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden*. Kommunar, fylkeskommunar og relevante interessegrupper har òg vore involverte i arbeidet.

Denne heilskaplege tiltaksplanen for Oslofjorden viser regjeringa sine viktigaste prioriteringar for Oslofjorden, i fyrste omgang fram mot 2026.

Mars 2021

Sveinung Rotevatn
Klima- og miljøminister

1. Innledning

Oslofjorden er en av Norges mest artsrike fjorder, men det står mange steder dårlig til med miljøet, og allmennhetens tilgang til strandsonen er også sterkt begrenset. Det bor 1,6 millioner mennesker langs Oslofjorden. Fritidsaktiviteter som turgåing i strandsonen, båtliv og bading for befolkningen i kystkommunene rundt Oslofjorden er anslått å ha en årlig verdi på over 25 milliarder kroner ([2019-Menon-NINA-SSB-rapport.pdf](#)). Det er forventet en befolkningsøkning til 2 millioner mennesker i Oslofjordområdet i 2050, og presset på både fjorden og strandområder vil øke som et resultat av dette.

Planen kan ses på som et eksempel på en økosystembasert forvaltning på lokalt og regionalt nivå. Det er tatt utgangspunkt i miljøtilstanden i økosystemet Oslofjorden med omkringliggende arealer som har betydning for denne tilstanden. De samlede påvirkningene er vurdert, og det er vurdert hvordan miljøformål og andre samfunnsformål kan forenes. En sterk involvering av alle sektorer og myndigheter som har virkemidler eller som påvirker økosystemet Oslofjorden, er sentral. Det er samspillet mellom påvirkninger og virkemiddelbruk som kan ivareta økosystemet Oslofjorden på en god måte.

Målet er at fjorden skal oppnå god miljøtilstand, at viktige naturverdier skal restaureres, at et aktivt friluftsliv skal fremmes og at naturmangfoldet i fjorden skal ivaretas. Å nå disse målene forutsetter en samordnet bruk av virkningsfulle tiltak mot de viktigste påvirkningene på en helhetlig miljøtilstand, inkludert naturmangfold, friluftslivet, kulturminner og kulturmiljø i Oslofjorden.

Tiltaksplanen vil bidra til å nå nasjonale miljømål, blant annet de nye nasjonale målene for kulturmiljøpolitikken som framkommer i Meld. St. 16 (2019-2020) og flere av FNs bærekraftsmål, blant annet nr 6 om Rent vann, nr 14 om Livet i havet, nr 12 om Ansvarlig forbruk og produksjon og nr 15 om Livet på land.

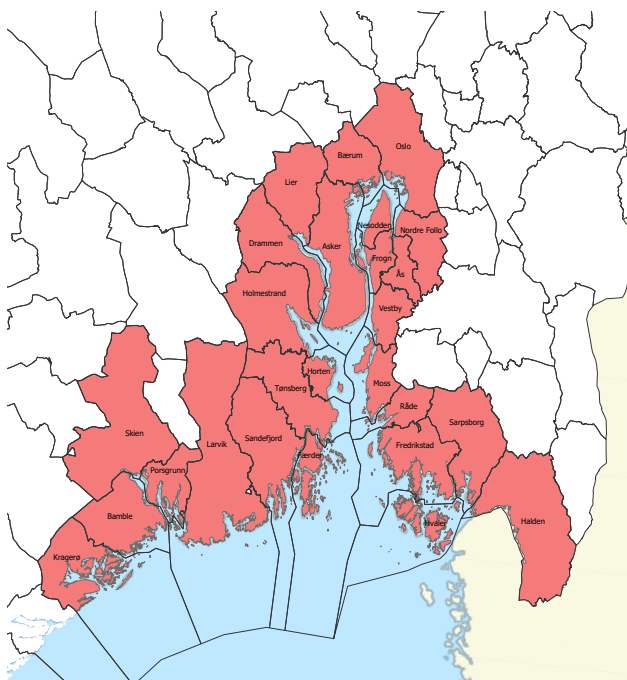
I utarbeidelsen av planen har regjeringen tatt utgangspunkt i Miljødirektoratets rapport *Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden*, som direktoratet overrakte til Klima- og miljødepartementet desember 2019. Miljødirektoratets rapport utgjør et faggrunnlag som beskriver blant annet status for miljøtilstand og friluftsliv, drivkrefter og påvirkningsfaktorer, verdien av Oslofjorden og sektorenes aktivitet, virkemidler og tiltak nærmere. Miljødirektoratets rapport er utarbeidet i samråd med berørte myndigheter, og er underbygget av oppdatert kunnskap fra forskning og forvaltning. Ulike brukere av fjorden har også gitt innspill til forslaget. Interessen for planen har vært stor, og Klima- og miljødepartementet har mottatt mange innspill til Miljødirektoratets forslag, som så langt som mulig er forsøkt imøtekommet i foreliggende plan.

Planen har hovedfokus på de tiltak som må gjennomføres for å nå Stortingets mål for Oslofjorden, og angir de tiltakene regjeringen har som målsetning å få gjennomført. Tiltakene viderefører i stor grad Miljødirektoratets forslag til tiltak, og enkelte nye tiltak er lagt til. Mange av tiltakene inngår i vannforvaltningsplanene og er en del av *Nasjonale føringer for vannforvaltningsarbeidet*. Andre tiltak er en

tydeliggjøring og styrking av pågående aktivitet som følger av gjeldende lover og forskrifter. Andre tiltak synliggjør behovet for å vurdere nærmere om og hvordan eventuelle nye tiltak bør gjennomføres.

Samordnet kunnskapsinnhenting fra flere sektorer er avgjørende for å oppnå en frisk Oslofjord. På de fleste innsatsområdene kan det være behov for å styrke kunnskapsgrunnlaget før det kan iverksettes konkrete tiltak. Et eksempel på dette er nitrogenrensing, hvor det er behov for mer kunnskap før en kan gjennomføre nye krav til rensing, jf pågående prosjekt om dette.

[Rapporten Kunnskapsstatus i Oslofjorden](#) fra 2019 har samordnet eksisterende kunnskapsinnhenting. For å dekke behovet for kunnskap innenfor de ulike innsatsområdene, kan det være behov for å iverksette nye tiltak for kunnskapsinnhenting. Dette kan være evaluering og ny innretting av eksisterende kunnskapsarbeid, samt vurdering av nytt kunnskapsarbeid, både innen miljøforvaltningen og i samarbeid med andre sektorer. Kunnskapsbehovet er synliggjort i egne punkter under de ulike innsatsområdene.

Virkeområdet for planen.

Regjeringen oppfordrer alle ansvarlige å gjennomføre tiltakene i denne planen, for et felles krafttak for Oslofjorden.

Planen omfatter sjø- og kystområdene fra svenskegrensen til fylkesgrensen mot Agder og ut til grensen for forvaltningsplanen for Nordsjøen og Skagerrak (grunnlinjen). For friluftsliv og arealbruk omhandler planen sjøområdene og hundremetersbeltet i strandsonen.

For forurensninger fra land dekkes hele nedbørfeltene til små og store elver, det vil si mer eller mindre hele Østlandsområdet. Målsetningen om god miljøtilstand er avgrenset til å gjelde miljøtilstanden i selve fjorden og inkluderer ikke terrestrisk biomangfold med unntak av sjøfugl.

Tilstanden i Oslofjorden

Tilstanden for livet i Oslofjorden er svært alvorlig. Store deler av Oslofjorden har moderat økologisk miljøtilstand og dårlig kjemisk miljøtilstand etter vannforskriftens kvalitetselementer. Torskebestanden er på et historisk lavt nivå og er i tilbakegang. Tareskog og ålegrasenger der fisk og annet liv vokser opp er også i tilbakegang. I mange poller og bukter er oksygenivået i bunnvannet så lavt at alt liv dør ut. Miljøgifter gjør at fisk og skalldyr fra deler av fjorden ikke bør spises. Marin forsøpling og mikroplast har negative konsekvenser for dyrelivet, og forsøpling forringer verdien av naturopplevelsen fjorden kan gi.

Den siste tiden har det dukket opp store mengder døde ærfugl i Ytre Oslofjord. Sett i sammenheng med alle de andre miljøutfordringene i fjorden er situasjonen for hele økosystemet alvorlig. Det vil ta lang tid å gjenopprette god tilstand for flere deler av det biologiske mangfoldet, men den negative trenden må snus, slik at man unngår uopprettelige konsekvenser.

Det er et sterkt press på arealene i strandsonen i planområdet. Allmennhetens tilgang til strandlinjen langs Oslofjorden er sterkt begrenset. Kun en tredjedel av strandsonen

er tilgjengelig for allmennheten, og i enkelte områder, som i Oslo, er tilgangen til fjorden enda dårligere. I Oslo har hver innbygger i snitt 2 cm disponibel strandlinje, mot 37 cm i snitt per innbygger i hele Oslofjordplanområdet. Utviklingen går klart i feil retning.

Påvirkninger i Oslofjorden

Påvirkninger på fjordsystemet i Oslofjorden er langt større enn det økologien kan tåle. Tilførsler av nitrogen, fosfor og partikler er høyere enn det fjorden naturlig håndterer, med påfølgende algeoppblomstring, tilslamming og blant annet fiske- og fugledød som resultat. Påvirkningsbildet er sammensatt. Vann-nett viser at de største påvirkningene er avrenning fra landbruk og utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse. Til tross for strengere regelverk og bedre renseteknologi, er det fremdeles en del utslipp av urensset avløpsvann til Oslofjorden på grunn av lekkasjer fra avløpsnett, overløpssituasjoner ved mye nedbør og utilstrekkelig renskapasitet. Med flere perioder med store nedbørsmengder som følge av klimaendringer, kan denne situasjonen forverres ytterligere.

Klimaendringene påvirker også miljøet i Oslofjorden og forsterker effektene av andre menneskeskapte inngrep og påvirkninger. Klimaendringene gir blant annet forandringer i avrenningsmønster og øker partikkelmengden i vannmassene. Det er også registrert endret ferskvanninnhold og temperatur i fjorden, noe som blant annet påvirker levevilkårene for torsk. Klimaendringene gjør også at effekten av menneskelig aktivitet i flere tilfelle forsterkes.

For friluftslivet innebærer en bit-for-bit nedbygging og utstrakt bruk av dispensasjoner fra byggeforbudet i hundremetersbeltet at allmennhetens tilgang til fjorden fortsetter å begrenses. Dette reduserer i praksis allemannsretten for folk flest. Ifølge Det internasjonale Naturpanelets (IPBES) første globale rapport om naturens tilstand er endring

i arealbruk også den største trussel mot naturmangfold. Oslofjorden er av de områdene i landet med høyest naturmangfold når det gjelder variasjon i naturtyper og forekomster av truede arter og naturtyper.

Virkemidler og tiltak for å forbedre tilstanden

Virkemidlene for å gjennomføre tiltak for å nå målene i denne planen ligger hos miljømyndighetene, hos de ulike sektormyndighetene og til dels også hos andre ansvarlige som blant annet kommunene. I denne planen er imidlertid virkemidlene og tiltakene forsøkt koordinert, så de samlet sett bidrar til å nå planens mål. Eksisterende virkemidler gir i stor grad grunnlag for å gjennomføre tiltakene for å nå målene, men i enkelte tilfeller er det behov for nye og forsterkede virkemidler, som nytt eller revidert regelverk, økonomiske virkemidler, samt mer kartlegging og overvåking.

Den oppdaterte kunnskapen om tilstanden i Oslofjorden viser at det ikke er tvil om viktigheten av at tiltak må settes i verk nå. Videreføring og styrking av dagens innsats og eksisterende miljøtiltak er en forutsetning for å snu den negative utviklingen i Oslofjorden. Klimaendringen gjør at effektene av øvrig menneskelig aktivitet forsterkes, og en del av tiltakene må derfor også anses som klimatilpasning.

Mange av tiltakene regjeringen foreslår sammenfaller med tiltak i de regionale vannforvaltningsplanene. Vannforskriften, som er Norges gjennomføring av EUs vanddirektiv, setter klare miljømål for vannforekomster i Norge, og forutsetter at det gjøres tiltak for å nå disse. Miljømyndighetene, relevante sektormyndigheter og kommunene har ansvaret for å gjennomføre tiltak for å oppnå de bindende miljømålene. Oppdaterte vannforvaltningsplaner, som nå er under utarbeidelse, vil inneholde mange av tiltakene som må til, men dekker ikke alle elementer som inngår i denne planen for Oslofjorden. Dette gjelder særlig friluftsliv,

Statsråd Rotevatn er bekymret over død ærfugl sommeren 2020. Foto: © Klima- og miljødepartementet

arealbruk i hundremetersbeltet i strandsonen, arealbruk i sjø, kulturminner og kulturmiljø, sjøfugl og fiskebestander. Dette øker betydning av en sektorovergripende tilnærming, som er lagt til grunn i denne planen.

I det videre listes planens tiltak, sortert på definerte innsatsområder og med hvem som skal arbeide for gjennomføring av tiltaket angitt i parentes. I de tilfeller fylkeskommunen er nevnt, er det Oslo, Viken og Vestfold og Telemark fylkeskommuner det siktes til. I de tilfeller kommunene er nevnt, siktes det til kommunene innenfor disse tre fylkene. I de tilfeller statsforvalteren er nevnt, er det Statsforvalteren i Oslo og Viken og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark det siktes til. I de tilfeller de respektive veieierne nevnes, siktes det til Statens vegvesen, fylkeskommunene og kommunene.

Grønn skipsfart er et viktig klimatiltak

Å bidra til en grønnere skipsfart er et prioritert innsatsområde for regjeringen. Ambisjonen er at utslippene fra innenriks sjøfart og fiske skal halveres innen 2030. Videre vil regjeringen stimulere til lav- og nullutslippsløsninger i alle fartøykategorier. Regjeringens handlingsplan for grønn skipsfart fra 2019 inneholder tiltakspunkter for alle fartøyskategoriene, fra lasteskip til fritidsfartøy, og danner med dette grunnlaget for det nasjonale arbeidet med grønn omstilling i skipsfarten.

Få områder i Europa har så stor tetthet av fritidsfartøy som Oslofjorden. Økt bruk av fritidsbåter som fører til økte utslipp av klimagasser og luftforurensning, må også ses i sammenheng med andre miljøutfordringer som nedbygging av natur, støy og lokal forurensning. Det er behov for å få et bedre kunnskapsgrunnlag om hvordan man kan redusere utslipp fra fritidsbåter. Regjeringen vil derfor kartlegge utslipp og reduksjonspotensial for fritidsbåter og vil vurdere virkemidler for å stimulere til null- og lavutslippsløsninger. Miljødirektoratet lager nå et kunnskapsgrunnlag om utslipp og reduksjonspotensial for ikke veigående transport, inkludert fritidsbåter. Regjeringen vil ta initiativ til et samarbeid med kommuner, fylker, privat næringsliv og frivillige organisasjoner for å legge til rette for elektrisk drevne fritidsfartøy i Oslofjorden.

Lav- og nullutslippsløsninger for fritidsfartøy vil også redusere støy og lokal luftforurensning.

Eksempler på grønn skipsfart fra Oslofjordområdet:

Elektrifisering av Nesoddsambandet

Nesoddsambandet (B10) mellom Aker brygge og Nesoddtangen er Norges største bilfrie fergesamband. I 2019/2020 ble de tre fartøyene som trafikkerer sambandet bygget om til batterielektrisk drift, slik at alle avganger nå vil være utslippsfrie. Elektrifisering av Nesoddbåtene gir et viktig bidrag til å redusere de totale utslippene fra båt-kollektivtransporten i hovedstadsregionen, ved at både CO₂ og NO_x-utslippene kuttes. Norled er operatør for sambandet og seiler på kontrakt for Ruter.

Førerløse elektriske lastefartøy

Asko planlegger å bygge to autonome lastefartøy (sjødroner) til å krysse Oslofjorden mellom Moss og Holmestrand elektrisk og utslippsfritt fra 2024. Sjødronene vil daglig kunne skipe 128 Euro-traller i hver retning over Oslofjorden, og erstatte 150 daglige trailerturer mellom Østfold og Vestfold. Årlig klimaresultat er estimert til 5095 tonn redusert CO₂, og veitransporten kan reduseres med opp mot 2,2 millioner kilometer per år. Prosjektet har fått 119 mill. kroner i investeringsstøtte fra Enova.

El-båttutleie

Enkelte firmaer blant annet med utgangspunkt fra Aker Brygge i Oslo, spesialiserte seg nå også på utleie av el-båter. Enkelte har lagt opp til å restaurere gamle båter som i utgangspunktet skulle skrotes, og utstyret disse med elektrisk motor. Utleie av el-båter er rettet både mot turister, blant annet gjennom Visit Oslo, men det kan også være utleiepooler som et alternativ til å eie egen båt.

Utsikt nordover i Bunnefjorden fra Breivoll friområde i Ås kommune 27. oktober 2019. Det har stor verdi for mulighetene for friluftsliv i strandsonen ved Oslofjorden at slike områder beholdes ubebygde og åpne for alle. Foto: © Ove Bakken

2. Tiltak for å nå planens målsetninger

Stortinget har formulert følgende mål for planen: *“fjorden skal oppnå god miljøtilstand, restaurere viktige naturverdier, fremme et aktivt friluftsliv og ivareta det biologiske mangfoldet i fjorden”.*

2.1 Tiltak for å bedre miljøtilstanden

For å oppnå en bedre miljøtilstand i Oslofjorden er det nødvendig å identifisere og iverksette tiltak som retter seg mot de største påvirkningsfaktorene og de miljøelementene som er vurdert til dårligere enn god tilstand. Dette er det redegjort nærmere for i kapitlet over og i Miljødirektoratets *Forslag til helhetlig plan for Oslofjorden*.

For å nå delmålet om minst god økologisk og kjemisk tilstand i henhold til vannforskriften, fokuserer planen på følgende innsatsområder:

- Redusere utslipp av organisk materiale og næringssalter fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse
- Redusere avrenning av næringssalter og jordpartikler fra jordbruksarealer
- Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forsøpling og mikroplast

Disse innsatsområdene er allerede inkludert i arbeidet med de regionale vannforvaltningsplanene etter vannforskriften (marin forsøpling blir inkludert i neste planperiode (2022-2027)).

[De Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene](#)

fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019 presiserer at det er behov for økt innsats for å tette gapet mellom dagens tilstand og oppnåelse av miljømålet etter vannforskriften. Gjeldende vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer virker for årene 2016-2021. Disse skal nå revurderes og oppdateres (rulleres) for planperioden 2022-2027.

Andre planverktøy er også viktige for å oppnå mål om god miljøtilstand, som for eksempel byggeforbud langs vassdrag og bestemmelsene om overvann i arealplanleggingen.

Behovet for en helhetlig plan for Oslofjorden viser at de allerede identifiserte tiltakene ikke er tilstrekkelig for å nå målet om god miljøtilstand, og ytterligere tiltak og samordning mellom de to vannregionene som angitt i denne planen, må på plass. Tiltakene som vil bidra til å nå miljømål etter vannforskriften, bør inkluderes i de oppdaterte vannforvaltningsplanene for Innlandet og Viken vannregion og Vestfold og Telemark vannregion ved rullering. En plan for dette er skissert i kapitlet om gjennomføring av planen avslutningsvis.

Planen prioriterer følgende innsatsområder for å nå delmålet om å ivareta det biologiske mangfoldet og kulturminner og kulturmiljø:

- Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner og kulturmiljø
- Restaurere naturverdier og sikre kulturminner og kulturmiljø.

Vakkert på overflaten. Foto: © Heidi Ekstrøm

Dette er innsatsområder som bare delvis er inkludert i de regionale vannforvaltningsplanene etter vannforskriften, og som det derfor er ekstra viktig å fokusere på. Dette handler i stor grad om å sikre ivaretagelse av arter som har nedadgående trend, og områder med særlig verdifullt biologisk mangfold, eller som er et viktig levested for arter. For kulturmiljøet vil det primært gjelde fredete kulturminner.

Planen omfatter tilsammen 63 tiltak. 13 av disse er ikke direkte oppfølging av eksisterende planer eller annet pågående arbeid, og kan betegnes som nye tiltak. Før det eventuelt besluttes å gjennomføre disse tiltakene, skal nytte og kostnader utredes på vanlig måte i henhold til utredningsinstruksen. Et eksempel på dette er nitrogenrensing, hvor det er behov for mer kunnskap, samt en vurdering av nytte og kostnader, før en eventuelt kan gjennomføre nye krav til rensing, jf. pågående prosjekt om dette.

2.1.1 Innsatsområde 1: Redusere utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse

For at fjorden skal nå miljømålet om god vannkvalitet, er det behov for strengere håndheving av eksisterende krav i regelverket for utslipp av kommunalt avløpsvann og avløpsvann fra spredt bebyggelse.

De største utfordringene som er identifisert, er utslipp av urensset avløpsvann på grunn av lekkasjer fra avløpsnett/overløp og manglende renskapasitet på rensanleggene. Avrenning fra tette flater, og da særlig gate- og vei-avrenning, er en utfordring for Indre Oslofjord, spesielt der det er store tettbebyggelser. Veiavrenningen med tilførsler av tungmetaller, ulike oljekomponenter og mikroplast utgjør en stor del av avrenningen. Statsforvalteren og kommunene har gode virkemidler, med unntak av virkemidler for forhåndtering av overvann. Overvannsutvalget (NOU 2015:16) har foreslått en pakke med virkemidler som skal medvirke til å hindre ulemper og skader

fra overvann. Som oppfølging av utvalgets arbeid har det vært på høring endringer i forurensningsloven, vass- og avløpsanleggslova, plan- og bygningsloven og byggt teknisk forskrift. Klima- og miljødepartementet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet arbeider med å følge opp dette, og noen av endringene ble vedtatt i 2018.

Av eksisterende krav er det en føring at alle avløpsanlegg i den enkelte kommune skal oppfylle forurensningsforskriftens renskrav slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033. Dette fremgår av de [Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene](#) fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019.

Miljødirektoratet har i brev av 20. august 2019 bedt statsforvalterne om å skjerpe praksisen med å stille krav til sekundærrensning for utslipp som omfattes av forurensningsforskriften kap. 14. Hensikten er å sikre bedre rensning av kommunalt avløpsvann og at forurensningsforskriften overholdes.

Avløpstiltak for å oppfylle forurensningsforskriftens krav er imidlertid kostnadskrevede å gjennomføre. Dette er omfattende tiltak som utgjør en vesentlig del av samfunnets infrastruktur. Kommunene har anledning til å høyne avløpsgebyrene for å sikre nødvendige økonomiske rammer for etablering og drift. Mer omfattende rensing vil gi mereffekter i form av reduserte tilførsler av plastavfall, miljøgifter og medisinerester til Oslofjorden.

Det er også foreslått endrete utslippsregler for kloakk fra skip i innenriksfart i Oslofjorden. Sjøfartsdirektoratet har nylig hatt forslag om endringer i forskrift om miljømessig sikkerhet for skip og flyttbare innretninger (miljø sikkerhetsforskriften) på høring. Forslaget innebærer at ubehandlet kloakk fra hurtigbåter og øvrige passasjerskip ikke kan slippes ut 300 meter fra nærmeste fastland og øyer, men må leveres til land eller bli rensset i kloakkrensingsanlegg

om bord. Det er imidlertid allerede innført særskilte kommunale krav til utslipp av kloakk i Oslofjorden, og passasjerferjene som går der leverer all kloakk til land.

Kommunene kan alt vedta strengere eller lempeligere krav enn det generelle 300 meterskravet med hjemmel i forurensningsforskriften § 23-2, og noen kommuner i Indre Oslofjord har alt fastsatt slike krav (som Nesodden og Vestby). Det oppfordres sterkt til at de øvrige kommunene, særlig de i de indre delene av Oslofjorden, samarbeider om å fastsette tilsvarende krav.

Fritidsfartøy under 24 meter er regulert i lov om fritids- og småbåter (småbåtloven), og § 38 annet ledd gir hjemmel for å gi forskrift om utslipp fra fritidsbåter. Det er ønskelig å vurdere fastsetting av en nasjonal forskrift som forbyr utslipp av kloakk fra fritidsbåter. Et slikt forbud antas å kunne ha positive effekter for miljøet i fjorder med lav vannutskiftning og høyt befolkningstall, som i de indre delene av Oslofjorden.

Havneansvarlig er i henhold til MARPOL-konvensjonen og forurensningsforskriften kap. 20 pliktig til å ha mottaksanlegg også for båtseptik. Havneansvarlig må igjen inngå en påslippsavtale med kommunalt/interkommunalt renseanlegg om levering. I tillegg er kommunene i henhold til § 26 i forurensningsloven pliktig til å sørge for å ha nødvendige mottaksanlegg for tømning av avløpsvann fra fritidsbåter mv. Havneansvarlige eller kommunene må derfor sørge for å ha tilstrekkelig med mottaksanlegg til båtseptik fra fritidsbåter i sitt område, uavhengig av om det er sentral eller lokal forskrift som fastsettes. Ettersom båtseptiken må behandles i kommunale eller interkommunale avløpsanlegg, må kravene innføres trinnvis i tråd med utbygging av behandlingsskapitet for øvrig avløpsvann.

Det er mange fritidsbåter og tett mellom småbåthavnene i Oslofjorden. Foto: © Heidi Ekstrøm

TILTAK:

- Strengere håndheving av eksisterende krav i regelverket for utslipp av kommunalt avløpsvann og avløpsvann fra spredt bebyggelse (Miljødirektoratet og statsforvalteren)
- Redusere mengden overvann og annet fremmedvann som tilføres avløpsnett gjennom krav i utslippstillatelser og kommunale handlingsplaner for avløpssektoren (statsforvalteren i samarbeid med kommunen)
- Bidra til økt rensing av forurenset overvann gjennom etablering av rutiner for tømning av sandfang for å redusere utslippene av forurenset overvann til fjorden (kommuner og Statens vegvesen)
- Sikre at utslipp fra avløpsanlegg for spredt bebyggelse og mindre tettbebyggelser renses i tråd med renskravene i forurensningsforskriftens kapittel 12 og 13, slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033. Dette er også en føring i de [Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene](#) fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019 (kommunene)
- Statsforvalteren oppfordrer alle kommunene til å fastsette forbud mot tømning av septik fra fritidsbåter i lokale forskrifter innen utgangen av 2022 der det er miljømessig grunnlag for det i henhold til forurensningsforskriften kap. 23 og etablere flere mottaksanlegg (statsforvalteren, kommunene og havneansvarlige)
- Vurdere fastsetting av nasjonal forskrift om forbud mot utslipp av septik fra fritidsbåter med hjemmel i småbåtloven § 38 dersom lokale forskrifter (jf. punkt over) ikke i tilstrekkelig grad utarbeides (Klima- og miljødepartementet og Sjøfartsdirektoratet)
- Styrke innsatsen med tilsyn og oppfølging av krav i tillatelser til utslipp av avløpsvann (statsforvalteren og kommunene)

Kunnskapsinnhenting:

- Pålegge kommunene eller interkommunale avløpsselskap overvåking i resipientene for å avklare utslippenes effekt også nær utslippspunktet i utslippstillatelsene for avløpsvann etter kap. 14 i forurensningsforskriften (statsforvalteren)
- Utrede behovet for å redusere tilførslene av nitrogen og behovet for nitrogenrensing til Ytre Oslofjord for ulike fjordavsnitt/resipientområder (Miljødirektoratet)

2.1.2 Innsatsområde 2: Redusere arealavrenning fra jordbruk

Påvirkningsanalyser i forbindelse med vannforvaltningsplanene viser at det er middels eller stor påvirkning fra jordbruk i mange av områdene som drenerer til Oslofjorden. Avrenning fra jordbruksarealer, og til dels skogen, bidrar også med næringssalter, organisk materiale og partikler som påvirker økologien i elver, innsjøer og kystvann. I Oslofjorden bidrar denne avrenningen til økt sedimentasjon som påvirker bunnfauna og makroalger, økt tilgang på næringssalter som fører til algeoppblomstringer og økt innslag av trådalger, samt formørkning og redusert siktedyp.

Vannforvaltningplanenes vurdering av dagens tilstand og miljømålene med hensyn til påvirkning fra jordbruk viser at det er behov for en økt tiltaksgjennomføring også i denne sektoren for å redusere erosjon og næringssaltavrenning i flere vassdrag som drenerer til Oslofjorden.

Det er flere problemstillinger som er relevante når det gjelder tilførsler fra jordbruk.

Gjødsling med fosfor og nitrogen kan i noen tilfeller være høyere enn det avlingene tar ut.

Økt fremtidig etterspørsel etter norskprodusert frukt og grønt, kan innebære mer åpen åker med økt avrenning av jordpartikler og næringssalter til Oslofjorden.

Den planlagte endringen av gjødselveforskriften blir viktig for å redusere utslipp til vann og luft. Forslag til revidert forskrift skal derfor sendes på høring så snart som mulig.

I forskrift om produksjonstilskudd og avløsertilskudd i jordbruket er det satt miljøkrav som regulerer inngrep i kulturlandskapet og setter krav til vegetasjonssone mot åpent vann. Formålet med miljøkravene er å bidra til en mer miljøvennlig jordbruksproduksjon ved å ivareta miljøverdier i landbrukets kulturlandskap og redusere forurensningen fra jordbruket.

Jordbruksaktivitet kan føre til avrenning. Foto: © Anne Elisabeth Scheen

Erosjon i elvekantene bidrar til mye partikler i fjorden. Dagens krav til kantvegetasjon blir ikke alltid godt nok fulgt opp, og det er behov for å løfte dette arbeidet ytterligere.

Høstpløying bidrar til økt avrenning til vann og vassdrag. Inntil 2012 var det regionale forskrifter i deler av daværende Østfold/Akershus som satte en grense for hvor mye bøndene kunne pløye om høsten. Da de regionale forskriftene ble endret i 2012, ble areal som ikke pløyes om høsten, vesentlig redusert. Formålet med denne endringen var å målrette tiltaksgjennomføringen til de mest erosjonsutsatte og flomutsatte arealene. Dette kan ha bidratt til mer avrenning fra åkermark som står åpen over vinteren. De siste årene har areal i stubb gjennom vinteren økt igjen i dette området. Bruk av regionale forskrifter, slik Landbruks- og matdepartementet nylig har åpnet for gjennom delegasjon til statsforvalteren, vil gi regional forvaltning bedre mulighet til å iverksette regelverk som kan redusere avrenningen til sårbare vassdrag.

Påvirkning fra skogbruk kan også ha betydning for vannmiljø, men har så langt fått mindre oppmerksomhet i dette arbeidet. Faktagrunnlaget for hvordan skogbruk påvirker vannkvaliteten bør også registreres i Vann-Nett.

Det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra også jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle jordbrukspåvirkede vannforekomster. Miljømyndighetene, landbruksmyndighetene og landbruksnæringen har mulighet til å benytte seg av en allsidig "verktøykasse" med virkemidler og tiltak for å kunne møte mange av miljøutfordringene. Dagens problemstillinger peker på behov for å dimensjonere og ta i bruk bredden av økonomiske, utvidede juridiske og administrative virkemidler i tilstrekkelig omfang.

For å nå miljømålene i vannforvaltningsplanene, må arbeidet med å målrette innsatsen og tiltakene forsterkes. Dette er også understreket i de [Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene](#) fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019.

Kommunene har i liten grad benyttet muligheten til å stramme inn frister for høstspredning eller spredemengde for husdyrgjødsel etter nåværende gjødselvereforskrift. Klima- og miljødepartementet og Landbruks- og matdepartementet arbeider med revisjon av denne forskriften.

Klima- og miljødepartementet vil vurdere om virkeområdet for nitratdirektivet bør utvides til å gjelde hele Oslofjorden.

Behovet for tiltak blant annet i jordbruket blir ytterligere forsterket av klimaendringene som fører til økt temperatur, hyppigere episoder med kraftig nedbør, flere fryse- og tineepisoder om vinteren og påfølgende økt avrenning. Tiltakene i gjeldende vannforvaltningsplaner med tilhørende tiltaksprogrammer må gjennomføres, i tillegg til gjennomføring av tiltakene angitt under.

Bløtbunnsundersøkelse Oslofjorden. Foto: © Line Fjellvær

TILTAK:

- Der det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster, bør det iverksettes regionale forskrifter. Forskriftene gis i medhold av oppdatert delegasjon til statsforvalteren. Dette er også en del av de Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019 (statsforvalteren)
- Forvalte Regionale miljøprogram (RMP) og Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) slik at de bidrar til å redusere avrenning fra jordbruksarealer til vann der utfordringene tilsier det (statsforvalter og kommunene)
- Revidere forskrift om gjødselvarer slik at utslipp til vann og luft reduseres for å oppnå relevante klima- og miljømål (Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet)
- Vurdere behovet for å utvide det sårbare området for nitratdirektivet, slik at det også omfatter nedbørfeltene på vestsiden av fjorden (Miljødirektoratet)
- Økt tilsyn med og håndheving av kravet i vannressursloven § 11 om at det langs vassdrag skal opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr (NVE og kommunene)
- Bidra til bedre restaurering og skjøtsel av elvekanter og kantsoner generelt for å redusere bekke- og elveløpserosjon, bedre klimatilpassing og biologisk mangfold (Miljødirektoratet, Landbruksdirektoratet og NVE)
- Økt tilsyn med og oppfølging av tilfeller der krav om etablert vegetasjonsone mot vassdrag ikke er oppfylt (kommunene)
- Se nærmere på barrierer og muligheter for økt oppslutning i områder med vannmiljøutfordringer for oppfølging av miljømålene i vannforvaltningsplanene (Landbruksdirektoratet)

Kunnskapsinnhenting:

- Innhente kunnskap om gapet mellom dagens og forventet utslipp av næringsalter, organisk stoff og jordpartikler, og mengden som må reduseres for å nå mål om god økologisk tilstand (Miljødirektoratet og Landbruksdirektoratet)
- Øke oppmerksomheten om god jordhelse og levende matjord og utrede tiltak og virkemidler som også vil styrke matjordas evne til å holde på vannet og dermed redusere avrenning. Følge opp Jordprogrammet (Landbruksdirektoratet)
- Styrke kunnskapsgrunnlaget, herunder mer overvåking, om avrenning til Oslofjorden som følge av skogbruk og registrere påvirkninger i Vann-Nett (Landbruks- og matdepartementet, Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet)
- Styrke kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser av klimaendringer, for erosjon fra bekke- og elvekanter og egnede tiltak, herunder mer overvåking (Landbruksdirektoratet og Miljødirektoratet)
- Utarbeide kart som viser risiko for erosjon i forsengkninger på jorden, som tillegg til dagens erosjonsrisikokart (Landbruksdirektoratet)

2.1.3 Innsatsområde 3: Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forurensning

Kjemiske stoffer bidrar til den levestandarden vi nyter godt av i dag. Samtidig medfører det at mennesker og miljøet kan eksponeres for miljøgifter og andre farlige stoffer. Noen kjemiske stoffer utgjør en så stor fare for helse og miljø at vi kaller dem miljøgifter. Målet er å stanse bruken og utslippene av dem.

Det er store variasjoner fra miljøgift til miljøgift når det gjelder utslipp, både i mengde og geografisk. Men generelt er det en positiv trend med minkende konsentrasjoner i økosystemet. Dette til tross finnes det fortsatt mange områder i Oslofjorden med høye konsentrasjoner og kostholdsråd, noe som er en uønsket og en uholdbar situasjon. Dette skyldes både gamle synder og utslipp fra pågående aktivitet.

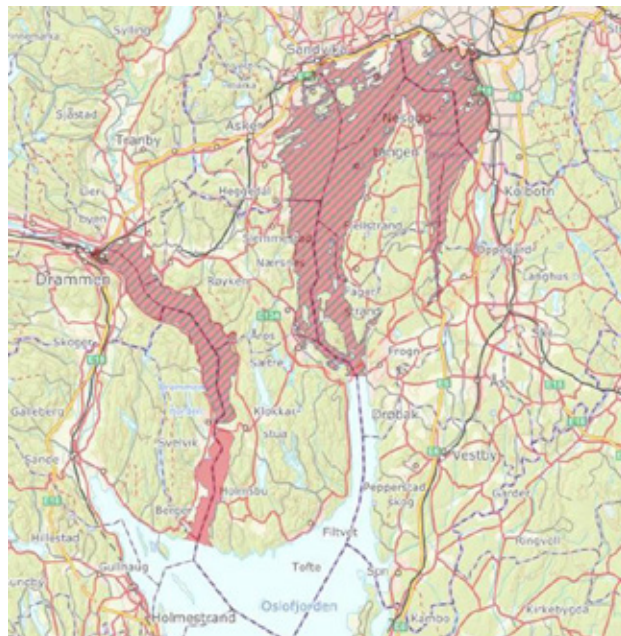
Produkter kan gi utslipp av miljøgifter, enten når de blir laget, når vi bruker dem, eller når de havner i avfallet. De senere årene har produkter blitt en av de viktigste kildene til utslipp av miljøgifter i Norge, og det er derfor viktig at vi fortsetter det gode arbeidet med regulering av miljøgifter gjennom det europeiske kjemikalierregelverket REACH (en EU-forordning som er gjeldende i Norge) og globale konvensjoner. Mye av utslippene til Oslofjorden ser ut til å skje via vaskevann som tilføres avløpsnett. Forebyggende tiltak for å hindre at miljøgifter tilføres avløpsnett vil derfor være viktig. Skal utslippene fra produkter via avløpsvann reduseres ytterligere, må vi i tillegg til produktreguleringer vurdere skjerpede krav til avløpsrensing og/eller slamhåndtering. Det kan også være aktuelt å vurdere ytterligere holdningskampanjer for å opplyse om bruk av farlige kjemikalier og oppfordre til å velge mer miljøvennlige produkter. Slike kampanjer er gjennomført med gode erfaringer. Både miljøgifter, legemidler og mikroplast vil også renses bedre gjennom et biologisk rensetrinn (se forslag til tiltak under punkt 2.1.1 over).

Et viktig grep for å begrense utslipp fra industri-
bedrifter er at tillatelsene inneholder krav om at
virksomheten er i henhold til den beste tilgjengelige
teknologien og at det tas hensyn til påvirkning på
resipient. Der miljømålene i vannforskriften ikke
nås, selv med den beste tilgjengelige teknologien,
skal det vurderes enda strengere vilkår. Det er
dermed avgjørende at de allerede foreslåtte
tiltakene fra tiltaksprogrammene til de regionale
vannforvaltningsplanene gjennomføres, i tillegg
til tiltakene angitt under.

Målrettede tilsynsaksjoner er også et viktig
virkemiddel for å sikre at tillatelsene overholdes.

Plastavfall utgjør den største delen av marin
forsøpling og brytes svært langsomt ned.
Mikroplast kan inneholde persistente organiske
miljøgifter som enten er tilsatt plasten eller
har festet seg til plasten, og kan bidra til å spre
disse. Når avfallet føres til havet og ender som
marin forsøpling, kan miljøgifter spres over
store avstander. En god avfallshåndtering på
land er det viktigste tiltaket for å hindre at marin

forsøpling oppstår, sammen med oppsamling
av tapte fiskeredskaper. I tillegg er det viktig
å rydde opp i forsøplingen som allerede har

Områder med sjømatadvarsler Indre Oslofjord.
Kilde: Mattilsynet og Miljøstatus.no

Forsøpling i skjærgården. Foto: © Marianne Gjørsv

Områder med sjømatadvarsler Ytre Oslofjord.
Kilde: Mattilsynet og Miljøstatus.no

oppstått. Flere landbaserte kilder bidrar til spredning av mikroplast, slik som slitasje av bildekk, plastbasert maling og vasking av tekstiler av syntetiske fibre. Spredning av gummigranulat fra kunstgressbaner eller plastpellets fra råvareindustrien er andre eksempler. I dag er det stor frivillig oppryddingsinnsats i Oslofjordområdet. Et viktig administrativt grep vil være å koordinere denne innsatsen, samt håndtering av plastavfall. Oslo kommune har hatt en egen handlingsplan mot plastforurensning i Oslofjorden 2019-2020.

TILTAK:

- Utarbeide tiltaksplan for opprydding i forurenset sjøbunn i Moss indre havn og i Kragerøfjorden/Karlstadkilen (Miljødirektoratet)
- Vurdere om det skal utarbeides en egen oppfølgingsplan for Frierfjorden (Miljødirektoratet)
- Fortsette arbeidet med å rydde opp i marin forsøpling i og rundt Oslofjorden og kartlegge de viktigste kildene til marin forsøpling og mikroplast. Iverksette forebyggende tiltak for å redusere tilførslene av marin forsøpling og mikroplast (Miljødirektoratet og statsforvalteren)
- Intensivere arbeidet med å samle inn tapte fiskeredskaper (Fiskeridirektoratet)
- Vurdere om miljøkravene i verdensarvfjordene skal gjøres gjeldende i norsk farvann generelt. Dette utredes nå (Sjøfartsdirektoratet)

Kunnskapsinnhenting:

- Utrede og oppdatere kunnskap om avrenning og renseløsninger for vann fra veier og andre samferdselsanlegg som påvirker miljøtilstanden i Oslofjorden og utrede muligheten for å innfase nye løsninger i eksisterende anlegg (Statens Vegvesen, ulike veieiere)
- Styrke overvåking av miljøgifter og klassifisere vannforekomstene etter kjemisk tilstand, og øke kunnskap om risiko for spredning av miljøgifter fra sjøbunn i Indre Oslofjorden (Bærumsbassenget/Holtekilen og Lysakerfjorden/Bestumkilen) og Iddefjorden (Miljødirektoratet)
- Identifisere de viktigste kildene til marin forsøpling og utslipp av mikroplast i Oslofjorden og utrede aktuelle tiltak (Miljødirektoratet)

2.1.4 Innsatsområde 4: Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner

Den samlede belastningen på økosystemet i Oslofjorden er betydelig. Noen arter og naturtyper påvirkes lettere enn andre, og de som står i fare for å dø ut gis status som enten truet eller nær truet i gjeldende norsk rødliste for arter og norsk rødliste for naturtyper. Røddlistene gis ut av Artsdatabanken. Norge har et nasjonalt miljømål om at "ingen arter og naturtyper skal utryddes, og utviklingen til truede og nær truede arter og naturtyper skal bedres". I tråd med avgrensningene for denne planen nevnt innledningsvis, er målsetningen om god miljøtilstand avgrenset til å gjelde miljøtilstanden i selve fjorden, og inkluderer ikke terrestrisk biomangfold med unntak av sjøfugl.

Innsatsområdet i denne planen er på arter og naturtyper som er kategorisert som truet eller nær truet på røddlistene for arter og naturtyper, samt naturtyper som er viktige for mange arter

Stillehavsøster t.v. fortrenger norsk flatøsters t.h. Foto: ©Anne Elisabeth Scheen

eller dekker sentrale økosystemfunksjoner. Dette særlig fordi mange av disse har hatt sterk tilbakegang, og utviklingen må snus. Prioriterte arter og utvalgte naturtyper etter naturmangfoldloven gis særlig oppmerksomhet. Fremmede arter anses som en av de største truslene mot biologisk mangfold, og tiltak for å hindre etablering og spredning av fremmede arter er viktig for å beskytte sårbare arter. Denne planen omfatter derfor også tiltak mot fremmede arter.

Stillehavsøsters overtar stadig nye områder og fortrenger bading og naturlig plante- og dyreliv. Foto: © Anne Elisabeth Scheen

Styrket kartlegging og overvåking er basistiltak for å vite hva man skal ta vare på hvor, og for å kunne vurdere utviklingen både for biologisk mangfold og ivaretagelse av kulturminnene.

Det pågår allerede arbeid for å ta vare på arter som har sårbare bestander. Av hensyn til situasjonen for kysttorsken innførte Nærings- og fiskeridepartementet i 2019 forbud mot å fiske torsk innenfor grunnlinjen fra Telemark til grensen til Sverige. I tillegg er det innført forbud mot alt fiske i tiden kysttorsken gyter, fra og med 1. januar til og med 30. april, i 14 definerte områder hvor torsk gyter, fra Lindesnes til svenskegrensen.

Yrkesfisket i Oslofjorden er begrenset både når det gjelder fangstmengde og antall fiskefartøy.

Antall fartøy er sterkt redusert gjennom de senere årene, mens total fangstmengde er moderat redusert. Det pågår noe fiske etter leppefisk og brisling, men det er først og fremst tråling på bløtbunn som foregår. Dette fiskeriet benytter faste områder slik at nye områder ikke påvirkes.

Spøkelsesfiske som følge av tapte fiskeredskaper er uheldig og uønsket. Fiskeriressursene tilhører fellesskapet, og både profesjonelle og private aktører har et generelt ansvar for å opptre ansvarlig når ressursene høstes. Det er forbudt å etterlate fiskeredskap i sjøen eller på havbunnen. Selv om dette forbudet ikke er straffesanksjonert, betyr ikke det at forbudet kan overtres. Alle har et ansvar for å rydde opp etter seg.

Fiskerimyndighetene har vært opptatt av spøkelsesfiske i flere tiår. Antageligvis har vi i Norge verdens lengste sammenhengende tidsserie med opprensning av tapte fiskeredskaper, som startet opp allerede på 1980-tallet. Denne aktiviteten har økt gradvis de siste årene, og i 2020 ble innsatsen styrket med mer tokt-tid for fjerning av tapte fiskeredskaper. Fra 1. juni 2020 ble det dessuten innført nye og skjerpede krav til røkting av garn, teiner og line. Med mindre annet er bestemt, skal slike

redskaper røktes ukentlig. Brudd på reglene kan medføre straffeansvar i form av bøter eller fengsel.

Nærings- og fiskeridepartementet vil også se nærmere på hvordan regelverket kan styrkes med sikte på effektive hjemler for fjerning og destruering av eierløse eller forlatte redskap. Slike grep vil kreve lovendringer.

Også overfor fritidsfiskere har innsatsen blitt styrket. Ved bruk av appen "Fritidsfiske" kan fritidsfiskere legge inn posisjonsdata for tapte redskap. Dette har bidratt til fjerning av mange teiner langs kysten fra krabbe- og hummerfiske. Appen er både et praktisk og effektivt virkemiddel mot spøkelsesfiske.

Reketrålingen i Oslofjorden foregår på de samme områdene som det har gjort i mange tiår. Endringene i disse områdene som følge av dette fisket, er uunngåelige fotavtrykk hvis dagens fiskerier skal kunne videreføres. Det foregår forøvrig et kontinuerlig forskningsarbeid for å utvikle ny trålteknologi som i større grad hensyntar livet på bunnen.

Det har videre vært gode erfaringer med å etablere fredningsområder for hummer. Det har vist seg at både hummer og andre marine arter har økt i antall i disse områdene, og det anbefales derfor at det etableres slike fredningsområder i alle kommunene i Oslofjorden. Bevaringsområde for hummer hvor hummeren fredes mot høsting er et egnet tiltak for slike arter som er relativt stedfaste og er dokumentert å bidra til styrking av hummerbestandene lokalt. Det er opprettet flere bevaringsområder for hummer på Skagerrak-kysten, og hummerbestanden har tatt seg opp både innenfor og rett utenfor bevaringsområdene.

Det er også innført tiltak for å beskytte korallrev mot ødeleggelse som følge av fiskeriaktivitet, blant annet i Rauerfjorden.

Som et ledd i arbeidet med etablering av marine verneområder, pågår det prosess med sikte

på opprettelse av et marint verneområde i Rauerfjorden. Det skal også legges fram en stortingsmelding om helhetlig nasjonal plan for marine verneområder.

For å bedre tilstanden til sjøfugl, herunder ærfugl, foreslås to tiltak. Det ene er å ta ut mink. Dette har vist seg å ha god effekt, men bør styrkes både i geografisk omfang og i innsats. Det andre er å gjennomgå ferdselsreguleringene i sjøfuglreservat, fordi artssammensetningen og hekketidene kan ha endret seg over tid siden etableringen av reservatene. Det er videre en forutsetning at forvaltningen av alle verneområder skjer i samsvar med naturmangfoldloven, verneforskriftene og handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene slik at verneverdiene ivaretas i samsvar med verneformålet.

Det arbeides også med en handlingsplan for sjøfugl, som ytterligere vil bidra til å sette søkelys på sjøfuglenes situasjon og omtale eventuelle nye

tiltak som bør iverksettes for å bedre tilstanden for flere av sjøfuglartene.

Det foreslås et tiltak for å styrke samordningen av oppsyn og kontroll mellom Fiskeridirektoratet, Kystvakten, Statens naturoppsyn og politiet. Slik samordning har vist seg å være både effektivt og ressursbesparende sammenlignet med å drive oppsyn og kontroll hver for seg.

Flere av tiltakene i denne planen gjelder marine fremmede arter, som stillehavsøsters og amerikansk hummer. Det finnes både handlingsplaner rettet mot enkeltarter, som stillehavsøsters, og en ny generell tiltaksplan om *Bekjempelse av fremmede skadelige organismer*, som gjelder perioden 2020-2025. For marine fremmede arter slår denne tiltaksplanen fast at det blant annet er behov for et bedre samlet kunnskapsgrunnlag for å prioritere tiltak rettet mot marine organismer. Det gjelder blant annet innførsels- og spredningsveier. I planen er det flere tiltak for prioritering av skadelige fremmede

Uttak av mink har vist god effekt for å bedre tilstanden til sjøfugl. Foto: © Espen Fjeldstad/SNO

organismer for tiltak. Alle økosystemer skal inkluderes i vurderingene, herunder marine arter. Et tiltak gjelder også prioritering av innførselsveier og utvikling av tiltakspakker, herunder marine sprednings- og innførselsveier. Oppfølging av den tverrsektorielle planen følger et eget løp og er ikke inkludert i denne planen for Oslofjorden.

Ålegrasenger og bløtbunnsområder er spesielt utsatt for utbyggingspress. Begge disse naturtypene ble kartlagt i Oslofjorden for ca. 10 år siden. En ny kartlegging av disse vil gi viktig informasjon om endring i utbredelsen. Det er igangsatt et prosjekt i Oslofjorden fra 2020 som ivaretar kartlegging av blant annet disse to naturtypene. Både ålegrasenger og bløtbunnsområder er aktuelle for NiN-kartlegging (Natur i Norge) i Oslofjorden. For å øke synergieffekten anbefales det også å inkludere kulturminner i denne kartleggingen.

For å kunne kartlegge naturmangfold, kulturminner og kulturmiljø på best mulig måte, er det nødvendig å ha detaljerte dybde data. Det må derfor søkes om frigivelse av eksisterende dybde data grunnere enn 30 m i Ytre- og Indre Oslofjord, samt dybde data også dypere enn 30 m i Indre Oslofjord.

Det er også behov for å utvikle klassifiserings-system og kvalitetsmål for utvalgte miljøelementer som for eksempel fisk og zooplankton.

En direktoratsgruppe, ledet av Miljødirektoratet, har vurdert de mest treffsikre virkemidlene for å ta vare på et utvalg av en rekke truede ansvarsarter og truede naturtyper. Direktoratene har foreslått virkemidler som kan bedre statusen på rødlistene for mange av disse artene. Anbefalingene viser at virkemidlene for truede arter og naturtyper bør være forskjellig fordi truslene er mange og ulike. Blant anbefalingene var bruk av virkemidlene prioritert art, utvalgt naturtype, områdevern, sektorenes egne virkemidler både økonomiske og juridiske, samt aktive tiltak som å skjytte leveområder, restaurere ødelagt natur og fjerne fremmede

arter. For mange arter og naturtyper bør virkemidler kombineres. De minst inngripende virkemidler for berørte samfunnsinteresser ble valgt. Direktoratene jobber videre med et forslag til oppfølgingsplan for virkemiddelbruken.

TILTAK:

- Vurdere nærmere regulering av trålaktivitet på bakgrunn av ny kunnskap som rapporten Krafttak for Kysttorsk og Frisk Oslofjord, i forbindelse med evalueringen av gjeldende kysttorsktiltak i Oslofjorden i 2022 (Nærings- og fiskeridepartementet)
- Etablere minst ett fredningsområde for hummer i hver kommune (Fiskeridirektoratet i samarbeid med kommunene, jf. pågående arbeid om dette i kommunene)
- Effektivisere og koordinere arbeidet med oppsyn og kontroll i Oslofjorden og vurdere behovet for styrking, herunder intensivt oppsyn med dykking på vrak og andre kulturminner under vann (Fiskeridirektoratet, Kystvakten, Statens naturoppsyn, politiet og Riksantikvaren)
- Fraråde etablering av kunstige sandstrender og unngå andre inngrep og tiltak på bløtbunnsområder, for å skåne verdifulle bløtbunnsområder inklusive ålegrasenger og verdifulle kulturmiljø, og sikre forekomstene i arealplanleggingen (Klima- og miljødepartementet, kommunene)
- Sikre viktige naturforekomster også i sjø i kommunal arealplanlegging (kommunene)
- Styrke arbeidet med fjerning av fremmede arter som for eksempel stillehavsøsters og mink i henhold til gjeldende handlingsplaner (statsforvalteren, Miljødirektoratet, Statens naturoppsyn)
- Øke informasjon til fiskere og allmennheten om amerikansk hummer og styrke oppfordring om å sende mistenkelige funn til DNA-analyse for sikker identifisering (Fiskeridirektoratet og Miljødirektoratet)
- Gjennomgå ferdselsreguleringene i eksisterende sjøfuglreservater og eventuelt gjøre endringer (Miljødirektoratet, Klima- og miljødepartementet)
- Redusere overføring av fremmede marine arter gjennom å gi Sjøfartsdirektoratet i oppdrag å utrede hvordan IMOs (International Maritime Organization) frivillige retningslinjer for kontroll og håndtering av skipsbegroing kan implementeres innen 2022 (Klima- og miljødepartementet og Sjøfartsdirektoratet)
- Utarbeide tiltakskart for sårbare områder i hele Oslofjorden og for elver som kan føre med seg forurensning ut i fjorden, som verktøy for de interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (De interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (IUA), i samarbeid med Kystverket)

Kunnskapsinnhenting:

- Kartlegge, registrere og overvåke fiskeriressursene, marine naturtyper, arter, kulturminner og kulturmiljø gjennom videreføring av pågående aktivitet, og vurdere behovet for å styrke denne (Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, Frisk Oslofjord, Miljødirektoratet, Riksantikvaren, Norsk Maritimt museum og fylkeskommunene)
- Vurdere behov for ny kartlegging og utrede behovet for å utvikle klassifiseringsystem og kvalitetsmål for utvalgte miljøelementer (Havforskningsinstituttet, Fiskeridirektoratet, Frisk Oslofjord, Miljødirektoratet, Riksantikvaren og Norsk Maritimt museum)
- Vurdere ny kartlegging av fremmede marine arter i Oslofjorden (Miljødirektoratet)

2.1.5 Innsatsområde 5: Restaurering av naturverdier

Årene 2021-2030 er utpekt som FNs tiår for restaurering av økosystemer. Målet er å gi et stort løft til arbeidet med å restaurere forringede og ødelagte økosystemer som tiltak for å bekjempe klimakrisen og styrke matvaresikkerhet, vannforsyning og naturmangfold. Selv om det er kostbart og krevende å drive restaurering av naturverdier, kan det i noen tilfeller være en

god løsning. For marine økosystemer i Norge har dette særlig blitt vurdert for ålegras og i forhold til gytebekker for sjøørret. Det er stort potensial for økning av produksjonen av sjøørret i vassdragene, og ved det øke mengde sjøørret og potensial for rekreasjonsfiske i Oslofjorden. For å oppnå dette trengs det en problemkartlegging av sjøørretbekkene og en påfølgende plan for koordinerte tiltak. Restaurering kan også være aktuelt i forhold til samferdselstiltak, og etatene må bidra så langt deres forvaltningsansvar tilsier.

Restaurert natur på Storøyodden, Fornebu Indre Oslofjord. Foto: © Marianne Gjerv

Det er behov for å øke kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold i urbane sjø- og brakkvannsområder. Dette kan blant annet gjøres ved gjennomføring av naturrestaureringstiltak. Kommunene bør vurdere hvordan de i lys av blant annet [ny veileder for planlegging i sjøområdene](#) og [rapport om reetablering av biologisk mangfold i Oslos urbane sjøområder](#), kan bruke plan- og bygningsloven mer aktivt som verktøy for å sikre tiltak for reetablering av biologisk mangfold i sjøområdene.

Massehåndtering i forbindelse med etablering av grunner og kunstige rev er generelt lite egnet som tiltak for å tilbakeføre natur til opprinnelig

naturtilstand. Det finnes flere metoder for å fremme naturmangfold for å erstatte tapt natur ved bruk av fysiske tiltak. Selv om massehåndtering i forbindelse med etablering av grunner og kunstige rev er lite egnet som tiltak for å tilbakeføre natur til opprinnelig naturtilstand, kan det være et tiltak for å erstatte tapte naturområder som ikke kan restaureres. Dersom dette skulle bli aktuelt, må man først utrede kriterier for miljømessig forsvarlig etablering av kunstige rev og beskrive hvordan disse vil bidra til forbedring av miljøtilstanden. Vurdering av metoder for restaurering av bunnarealer utenfor strandsonen ved etablering av grunner og kunstige rev kan inngå i dette arbeidet.

TILTAK:

- Utarbeide et forslag til strategisk plan for restaurering av vassdrag for perioden 2021-2030, som også omfatter Oslofjorden. Planen skal ta sikte på å oppfylle internasjonale og nasjonale miljømål for restaurering av vassdrag og bidra til oppfyllelse av Norges forpliktelser etter vanddirektivet (Miljødirektoratet i samråd med berørte direktorater)
- Prioritere restaurering av naturverdier i vann ved fordeling av tilskuddsmidler for vannmiljøtiltak (Miljødirektoratet)
- Gjennomføre problemkartlegging i alle nåværende og tidligere gytebekker for sjøørret og vurdere koordinerte tiltak basert på kartleggingen (Miljødirektoratet)
- Utvikle veileder og plan for restaureringstiltak av utvalgt marin natur med mål om mer restaurering i kommunene (Miljødirektoratet, Kystverket, Statens vegvesen og kommuner)
- Gi råd til kommunene om hvordan plan- og bygningsloven kan brukes mer aktivt som verktøy for å sikre naturområder i planer og tiltak for reetablering av biologisk mangfold i sjøområder, jf. blant annet ny veileder for planlegging i sjøområdene og rapport om reetablering av biologisk mangfold i Oslos urbane sjøområder (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Klima- og miljødepartementet)
- Vurdere åpning av veifyllinger, som hindrer vannutskifting i utløpsområdet til Glomma, som for eksempel tilbringerveien til Hvaler (Samferdselsdepartementet, Statens vegvesen, Kystverket, fylkeskommunen og Miljødirektoratet)

Kunnskapsinnhenting:

- Kartlegge aktuelle områder/strekninger med utfylling og andre inngrep i sjøen med potensiell varig negativ påvirkning på marint miljø. Avklare grad av påvirkning og vurdere mulige tiltak (Samferdselsdepartementet, Miljødirektoratet, Statens vegvesen, Kystverket, Fiskeridirektoratet, statsforvalteren, fylkeskommunen og kommunene)
- Utrede problemstillinger knyttet til vannutskiftingen til Indre Oslofjord gjennom Drøbaksundet v/Oscarsborg og mulige tiltak for eventuelt å bedre vannutskiftingen. Mulige tiltak må vurderes opp mot andre hensyn, herunder jetéens kulturhistoriske verdier (Samferdselsdepartementet, Kystverket og Riksantikvaren)

2.2 Innsatsområde 6: Tiltak for å fremme et aktivt friluftsliv

For å fremme et aktivt friluftsliv er det nødvendig å gjennomføre tiltak som retter seg mot de viktigste påvirkningene og som bidrar til å nå målene.

Strategien vil prioritere innsatsområder som bidrar til å nå målsetningene om at:

- Allmennhetens tilgang til strandsonen skal bedres.
- Områder som er viktige for friluftsliv skal fremstå som attraktive.
- Friluftslivsområdene skal bli brukt av alle befolkningsgrupper.

Aktivt friluftsliv. Foto: © Anne Elisabeth Scheen

2.2.1 Innsatsområde 6.1: Bedre allmennhetens tilgang til strandsonen

Det er i dag et sterkt press på arealene i strandsonen langs Oslofjorden. Eksisterende og nye boliger, fritidsboliger, marinaanlegg, flytebrygger, samferdselstiltak med mer bidrar til å redusere allmennhetens tilgang til strandsonen.

Fra Bygdøy. Foto: © Anne Elisabeth Scheen

Summen av bit-for-bit-nedbygging av arealene i 100-metersbeltet er betydelig, og medfører en stor samlet belastning på verdiene. I tillegg er det mange hus- og hytteeiere som utvider plenareal, setter opp gjerder, skilt og hagemøbler med mer i utmark som begrenser allmennhetens lovlige ferdsel og hindrer tilgangen til strandsonen. Selv om dette hver for seg er små tiltak, utgjør de samlet et betydelig problem. Det forventes 2 millioner innbyggere i Oslofjordområdet i 2050, med dertil press på strandsonen.

Kommunen har en sentral rolle i å sikre allmennhetens tilgang til sjøen og friluftsområder gjennom sin arealplanlegging.

Kommunene har også en viktig rolle i å fjerne ulovlige stengsler i strandsonen. Slike tiltak er imidlertid ressurskrevende for kommunene å få fjernet, og de har ofte behov for juridisk bistand.

Privatisering av strandsonen med piggtråd og netting. Foto: © Tor Simon Pedersen

Kommuner og interkommunale friluftsråd kan i dag søke om bidrag til statlig sikring gjennom kjøp eller servituttavtale med grunneier av friluftslivsområder. Dette bidrar til å ivareta og bedre tilgjengeligheten til strandsonen. Ordningen med statlig sikring av friluftslivsområder har bidratt til at en rekke attraktive strandeierdommer langs Oslofjorden har blitt varig sikret for allmennheten. I denne ordningen er områder i strandsonen prioritert, særlig strandsonerområder som ligger i områder med press på arealene og i nærheten av store befolkningskonsentrasjoner. Denne ordningen vil også fremover være med på å øke allmennhetens tilgang til strandsonen langs Oslofjorden.

Kyststien i Vestfold. Foto: © Kitty Line Scheen

TILTAK:

- Vurdere å etablere en ordning med juridisk bistand til kommunene langs Oslofjorden for å klargjøre grensene mellom innmark og utmark og fjerne ulovlige inngrep og stengsler som hindrer allmennhetens lovlige ferdsel og opphold i strandsonen (Klima- og miljødepartementet)
- Videreføre ordningen statlig sikring av friluftslivsområder der attraktive områder i strandsonen nær store befolkningskonsentrasjoner er høyt prioritert (Miljødirektoratet, Klima- og miljødepartementet)
- Videreføre arbeidet gjennom bruk av tilskuddsordningene Regionale miljøprogram (RMP) og Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) med å gjøre kulturlandskap ved Oslofjorden mer tilgjengelig for friluftslivsformål med tilrettelegging av turstier mv. (Landbruksdirektoratet)
- Følge nasjonale forventninger om helhetlig planlegging av land- og sjøareal, blant annet for å sikre friluftsliv langs sjøen (kommunene)
- Etablere et kystsonenettverk der kommuner, fylkeskommuner og statsforvalter bidrar til bedre kompetanse om forvaltning av arealer i strandsonen og i sjøområdene (Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet ansvarlig for etablering, fylkeskommuner, kommuner og statsforvalter ansvarlig for drift).
- Veilede kommunene i bruk av 3D-verktøy ved utarbeidelse av planer og fastsetting av byggegrense langs sjøen. Fokus på blant annet hvordan landskap og tiltak påvirker tilgjengelighet i strandsonen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet)

Kunnskapsinnhenting:

- Kartlegge dispensasjonspraksis i 100-metersbeltet langs sjøen i kommunene langs Oslofjorden, herunder hvilke tiltak det gis dispensasjon til, og på hvilken måte disse tiltakene påvirker allmenhetens adgang til strandsonen (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, Klima- og Miljødepartementet)

2.2.2 Innsatsområde 6.2: Opprettholde og styrke attraktiviteten til områder som er viktige for friluftsliv

Både selve fjorden, landfaste friluftslivsområder og områder på øyene er viktige for friluftslivet og brukes mye. Gjennom kartlegging og verdsetting av friluftslivsområder har kommunene kartfestet en rekke svært viktige friluftslivsområder. Noen av de viktigste områdene er også statlig sikret.

God tilrettelegging, drift og vedlikehold av områdene er nødvendig for at de skal være attraktive og ha en høy bruk. Slitasje, avfall, erosjon, ødelagte benker og toaletter, forurensning mv. gjør at områdene fremstår som mindre attraktive, som medfører at de blir mindre brukt. Noen steder er også ustabil vannkvalitet og store mengder stillehavsøsters utfordringer som særlig påvirker mulighetene til å bade. Oppfølging av handlingsplanen mot stillehavsøsters er derfor også viktig av hensyn til friluftslivet. God tilgjengelighet til områdene og opplevelseskvaliteter som naturmangfold og kulturminner i områdene, er også avgjørende for at de skal fremstå som attraktive. Forvaltning, tilrettelegging, drift og vedlikehold er i hovedsak kommunenes ansvar, og bør inngå som ledd i kommunenes arbeid med friluftsliv, fysisk aktivitet og folkehelse. I områder som krever sjøbasert drift, har ofte Skjærgårdstjenesten det operative driftsansvaret. Kommunene bør prioritere egne midler til arbeidet og kan søke om spillemidler til tilrettelegging og om midler fra Miljødirektoratet til tilrettelegging i de statlig sikrede områdene.

Både fjordens og strandsonens attraktivitet, utfordres av mange brukergrupper. Det er både utøvere av ulike friluftslivsaktiviteter og andre brukergrupper knyttet til bruk av fjorden i nærings- og rekreasjonsøyemed. De mange ulike brukerne og aktivitetene medfører trengsel og konkurranse om plassen. Det kan for eksempel oppstå konflikter mellom kajakk/kano og motorisert båttrafikk. Ofte er høy hastighet årsak til konflikt, og det kan oppstå farlige situasjoner. For å redusere konflikter og ulemper for de ulike brukergruppene bør det vurderes tiltak for å regulere og kanalisere ferdselen.

Konkurranse om plassen. Foto: © Heidi Ekstrøm

Sammenhengen mellom fartøyers hastighet og bølger, samt sammenhengen mellom hastighet og støy, ulykkesrisiko og miljøutslipp er tidligere utredet. Dette ligger til grunn for anbefalingene om fart som er gitt per i dag. Disse vurderingene ligger noe tilbake i tid, og kunnskapsgrunnlaget bør oppdateres. Støypåvirkning på aktiviteter på land bør også inngå i en slik utredning. Det er grunn til å anta at ulempene med for eksempel støy fra motorbåttrafikken er størst knyttet til de mest populære friluftslivsområdene, men dette bør undersøkes nærmere.

Støy fra motorbåttrafikken. Foto: © Anne Elisabeth Scheen

Frivillig arbeid bidrar til en attraktiv Oslofjord

En rekke frivillige organisasjoner og friluftsråd bidrar til å bedre forholdene for friluftsliv og for å ivareta naturmangfoldet i og ved Oslofjorden:

Oslofjordens friluftsråd (OF) har hele Oslofjorden som virkeområde. OF har bidratt til å åpne Oslofjorden for friluftsliv, blant annet gjennom arbeidet med kystleden og kystledhyttene langs fjorden.

Grenland friluftsråd bidrar aktivt til å fremme kystfriluftsliv i Telemark.

Lokallagene til Den Norske Turistforening legger til rette for friluftsliv langs Oslofjorden, og blant annet har DNT Oslo og omegn et omfattende tilbud i Indre Oslofjord. De driver blant annet Friluftshuset på Sørenga i Oslo sentrum, der det blant annet kan leies kajaker.

Norges Padleforbund legger til rette for roing og padling i Oslofjorden gjennom etablering av "Ro- og padleled Oslofjord". Målet er å etablere en sammenhengende ro- og padleled i hele Oslofjorden, hvor det lokalt skal tilknyttes nærmere 3000 kilometer med padleruter til hovedleden.

Forbundet kysten jobber for å ta vare på kystens kulturarv, og har en rekke prosjekter knyttet opp mot kulturminnevern og friluftsliv i Oslofjorden.

Norges jeger- og fiskerforbund fremmer jakt og fiske langs Oslofjorden, og bidrar til å sikre en bærekraftig forvaltning av vilt og fisk i og ved fjorden. De drifter blant annet prosjektet "Sjørretriket", der formålet er å bedre gyte- og oppvekstforholdene for sjørreten i Oslofjorden.

Flere lokale dykkerklubber jobber aktivt med å fjerne marin forsøpling i Oslofjorden.

Flere lokallag av Naturvernforbundet er også aktive når det gjelder Oslofjorden.

TILTAK:

- Stimulere kommuner og friluftsråd til å styrke arbeidet med å etablere sammenhengende kyststier og forbindelser til, fra og mellom friluftslivsområder (Klima- og miljødepartementet/Miljødirektoratet, Kulturdepartementet og fylkeskommunen)
- Stimulere kommunene til å prioritere tilrettelegging, drift og vedlikehold av friluftslivsområdene (Klima- og miljødepartementet /Miljødirektoratet, Kulturdepartementet, kommuner og friluftsråd)
- Vurdere behovet for en forskrift om sentralt fastsatt fartsgrense for fritidsfartøy. Konsekvenser for brukere og sjøsikkerhet må i så fall vurderes (Samferdselsdepartementet, Kystverket)
- Vurdere om det er behov for å fastsette fartsgrenser for næringsfartøy og eventuell innretning for slik regulering (Samferdselsdepartementet, Kystverket)
- Videreføre innsatsen for å redusere mengden marin forsøpling i og ved Oslofjorden gjennom tilskuddsordningen for opprydning (Miljødirektoratet)
- Videreføre og støtte kommunenes kulturmiljøarbeid gjennom oppfølging av kommunale kulturminneplaner med særlig fokus på tiltak knyttet til sjørelaterte kulturminner og kulturmiljø (Riksantikvaren og kommunene)
- Prioritere tilrettelegging av lokaliteter for dykking og kulturstier under vann (fylkeskommunen og Norsk maritimt museum)
- Følge opp Nasjonal handlingsplan mot fritidsbåtulykker 2019-2023 (Sjøfartsdirektoratet)
- Videreføre tilretteleggingstiltak for friluftsliv som inkluderer kulturminner og kulturmiljø, for eksempel tilrettelegging for ny bruk av fyrstasjoner, festningsverk, tidligere forsvarsanlegg og lignende (Riksantikvaren, Forsvarsbygg og Miljødirektoratet)
- Bidra til styrket bruk av ny teknologi i informasjonsarbeidet som alternativ til omfattende fysisk tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø (fylkeskommunene)
- Bedre informasjonen om hvilke områder som har kostholdsråd i forhold til miljøgifter i Oslofjorden, slik at områder uten slike advarsler fremstår som attraktive for friluftsliv (Mattilsynet)

Kunnskapsinnhenting:

- Utrede sammenhengen mellom hastighet og bølgepåvirkning fra utenlandsferger og andre store skip i Oslofjorden og vurdere relevante tiltak for å redusere negativ påvirkning for blant annet kulturminner og friluftsliv (Samferdselsdepartementet, Klima- og miljødepartementet, Kystverket, Riksantikvaren)

2.2.3 Innsatsområde 6.3: Bidra til at friluftslivsområdene blir brukt av alle befolkningsgrupper

Arbeidet med å fremme et aktivt friluftsliv er viktig for å sikre god helse og trivsel for befolkningen. Friluftsliv er den mest populære formen for fysisk aktivitet i fritiden. Det utgjør et betydelig potensial for å øke aktivitetsnivået i befolkningen og for å bedre folkehelsen. Områder som kan nås til fots, på sykkel eller med kollektivtransport, må prioriteres om en skal nå også befolkningsgrupper som ikke har bil eller båt, som har dårlig økonomi og/eller lav motivasjon for fysisk aktivitet og friluftsliv. Det er viktig at de lettest tilgjengelige områdene blir prioritert. God adkomst, informasjon og organiserte aktiviteter bør knyttes opp mot slike områder.

Barn og unge i aktivitet ved fjorden.
Foto: © Marianne Gjørsv

Universell utforming på Sørenga Sjøbad.
Foto: © Marianne Gjørsv

Samtidig som det er noen opplagte svar på hva som kan bidra til økt friluftslivsaktivitet for alle, er det behov for mer kunnskap om den faktiske bruken av friluftslivsområdene på og ved Oslofjorden, og hva som fremmer og hemmer bruk. Videre er det behov for mer kunnskap om omfanget av konflikter mellom ulike brukergrupper. Det er videre behov for en nærmere kartlegging av omfanget av friluftslivsaktiviteter og andre aktiviteter på fjorden og i strandsonen og i hvilken grad de er i konflikt med hverandre.

Ulike aktiviteter på fjordisen.
Foto: © Anne Elisabeth Scheen

TILTAK:

- Stimulere kommunene til å utvikle gode løsninger for gange, sykling og kollektivtransport til friluftslivsområder (Samferdselsdepartementet, fylkeskommunene og kommunene)
- Prioritere tettstedsnære, landfaste friluftslivsområder i strandsonen ved fordeling av midler til tilrettelegging av statlig sikrede friluftslivsområder (Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet)
- Informere befolkningen om allemannsretten, herunder rettigheter og plikter ved friluftsliv i strandsonen (Miljødirektoratet og kommunene)

Kunnskapsinnhenting

- Kartlegge friluftslivsbruken av områder på og ved Oslofjorden. Herunder hva som fremmer og hemmer bruken av områdene blant ulike grupper i befolkningen, og konflikter mellom ulike brukergrupper på og ved fjorden (Klima- og miljødepartementet, Miljødirektoratet, fylkeskommunene)

2.3 Innsatsområde 7: Tverrgående tiltak for en helhetlig forvaltning av Oslofjorden

God forvaltning av både land- og sjøarealene er en viktig faktor for å nå planens mål om en ren og rik Oslofjord med et aktivt friluftsliv. I tillegg til de spesifikke innsatsområdene som er omtalt i kapittel 2.1 og 2.2, er tverrgående tiltak nødvendig for å sikre en helhetlig forvaltning av Oslofjorden.

2.3.1. Plan- og bygningsloven er sentral i en helhetlig arealforvaltning

Det er i dag et sterkt press på arealene i strandsonen langs Oslofjorden. Utbygging og andre tiltak reduserer allmennhetens tilgang til strandsonen, og summen av bit-for-bit- nedbygging av arealene i 100-metersbeltet er betydelig og medfører en stor samlet belastning på verdiene. Kommunenes arealplanlegging er den mest avgjørende faktoren for å ivareta natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser i strandsonen. Eksisterende retningslinjer og veiledning for kommunenes planlegging har imidlertid til nå vist seg ikke å være tilstrekkelig for å snu den negative utviklingen. Det er behov for å stramme inn praksis særlig med hensyn til etablering av ny og utvidelse av eksisterende bebyggelse.

Plan- og bygningsloven er det viktigste virkemiddelet for forvaltning og bruk av arealer i og langs Oslofjorden. Loven legger til rette for verdiskapning og næringsutvikling, men det er viktig at dette skjer gjennom en bærekraftig utvikling i tråd med lovens målsetting.

Planlegging etter plan- og bygningsloven skal sikre en samordning av statlige, fylkeskommunale og kommunale interesser i arealbruken. Kommunene er myndighet etter loven, og det er viktig at kommunene har en enhetlig forvaltningspraksis for å få til en helhetlig

arealbruk ut over kommunegrensene. For å snu en negativ utvikling er det viktig å se på behovet for sterkere virkemidler både på regionalt og nasjonalt nivå.

Kommuneplanens arealdel er kommunenes viktigste verktøy for styring av arealbruken og avveie bærekraftig bruk og bevaring. Arealplaner dekker både strandsonen og sjøområdene ut til en nautisk mil utenfor grunnlinjen. Det er utgitt et eget rundskriv om planlegging i kystnære sjøområder og en veileder om arealplanlegging i sjø. Med stort press på arealene er det viktig at arealdelen er oppdatert og avklarer arealbruken i en helhetlig sammenheng. Samtidig må behov og lokalisering av nye byggeområder og andre tiltak sees i en mer overordnet og helhetlig sammenheng.

For å bidra til en mer helhetlig forvaltning av arealene, vil det være hensiktsmessig å utarbeide en felles regional plan for fylkene langs Oslofjorden i tråd med bestemmelsen i plan- og bygningsloven § 8-1 og de statlige planretningslinjene for differensiert forvaltning av strandsonen.

Fylkeskommunene bør ta stilling til om det skal formaliseres et samarbeid mellom berørte regioner om oppfølging av planen gjennom en felles interregional plan for Oslofjorden. Type plan for arbeidet må drøftes nærmere. Det regionale samarbeidet bør kartlegge de viktigste utfordringene og hvordan man skal løse disse. Det bør både omfatte sjø- og landarealene langs kysten fra svenskegrensen til fylkesgrensen mot Agder.

Strandsonen bygges ned bit for bit. For å ivareta allmenne hensyn i kystsonen og skjerme den mot uheldig nedbygging, bør den regionale planen gi føringer for lokalisering av ny utbygging og tiltak, samtidig som hensyn til natur- og kulturmiljø, friluftsliv, landskap og andre allmenne interesser ivaretas. Prinsipper for lokalisering av naust, badehus, brygger, småbåtanlegg og større småbåthavner bør inngå i arbeidet. Det forutsettes at kommunene har god kunnskap om verdier i egen strandsoner knyttet til naturmangfold, friluftsliv, landskap og kulturminner.

Følgende prinsipper bør legges til grunn for planlegging:

- Sørge for at arealbruken blir avklart gjennom planer, og at dispensasjonspraksis er i tråd med statlige føringer.
- Samle inngrep framfor å bygge ned strandsonene bit for bit
- Avklare rammer for utbygging, for eksempel grad av utnytting, tilpasning til landskap, bevaring av terreng og vegetasjon.
- Fastsette byggegrenser mot sjø
- Revidere eller oppheve godkjente planer for utbygging som ikke er realisert, og som ikke følger opp statlige planretningslinjer for strandsonen
- Prioritere fortetting framfor å ta i bruk nye arealer, samtidig som hensyn til strandsonen ivaretas.
- Avsette arealer langs sjøen til natur- og friluftsområder i planer etter plan- og bygningsloven

Statlige planretningslinjer (SPR) for strandsonen etter plan- og bygningsloven § 6-2, er under revisjon. Det legges opp til å videreføre strenge føringer for bygging i 100-metersbeltet og dispensasjon fra byggeforbudet i Oslofjordregionen.

Plan og bygningsloven er det sentrale verktøyet for god planlegging i strandsonen.

Plan- og bygningsloven § 8-5 gir regional planmyndighet hjemmel til å vedta midlertidige planbestemmelser i ti år av gangen for å hindre at det iverksettes tiltak i strid med de retningslinjer som er fastsatt i regional plan. En slik regional planbestemmelse må være knyttet til retningslinjer for arealbruk i en regional plan som skal ivareta nasjonale eller regionale hensyn og interesser. Videre må den regionale planbestemmelsen rette seg mot særskilt bygge- og anleggstiltak. Vedtakelsen av en slik regional planbestemmelse kan være et hensiktsmessig virkemiddel for å stoppe den negative utviklingen i Oslofjordområdet.

Ordningen med innsigelse skal sikre at nasjonale og vesentlige regionale interesser, og andre spørsmål av vesentlig betydning, blir ivaretatt i kommunale planer. Det er av stor samfunnsmessig betydning at disse interessene blir godt nok ivaretatt og at innsigelser fremmes der det er faglig grunnlag for dette i tråd med føringene i rundskriv T-2/16 ([Nasjonale og vesentlige regionale interesser på miljøområdet – klargjøring av miljøforvaltningens innsigelsespraksis](#)).

Statsforvalter bør ha en oversikt over dispensasjonspraksis i strandsonen og melde dette inn til Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet dersom praktiseringen ikke er i tråd med nasjonale mål for strandsonen.

Oslofjorden utgjør innseilingen til Norges hovedstad og landets mest folkerike region med mange vitale samfunnsfunksjoner. I et krise/krigsscenario vil Oslofjorden og sentrale

deler av Skagerak kunne ha vesentlig militær betydning. Forsvaret har også en viktig rolle knyttet til maritim kontraterror, hvor sentral tilgang til Oslofjorden er viktig. Forsvaret har historisk hatt og vil også i fremtiden ha, behov for å opprettholde og videreutvikle infrastruktur og aktiviteter i Oslofjorden som ledd i forsvarstiltak knyttet til hovedstadsregionen. Ovennevnte hensyn kan på visse steder eller i gitt situasjoner medføre begrensninger i tilgjengeligheten og bruken av områder i Oslofjorden.

Badehusrekke ved fjorden. Foto: © Jan O. Kiese

TILTAK:

- Oslo, Viken og Vestfold og Telemark fylkeskommune bør ta stilling til om det skal utarbeides en interregional plan for Oslofjorden (fylkeskommunene)
- I den regionale planen bør det vurderes behov for å fastsette juridisk bindende planbestemmelser for å sikre en helhetlig forvaltning av verdiene i Oslofjorden (fylkeskommunene)
- Sikre en streng praktisering av plan- og bygningsloven § 1-8 med byggeforbud i strandsonen i tråd med de statlige planretningslinjene (SPR) for strandsonen, som for Oslofjordregionen blant annet innebærer at utbygging i 100-metersbeltet langs sjøen bør skje gjennom kommunale arealplaner og ikke gjennom enkeltvise dispensasjoner (kommunene)
- Gi statsforvalter et oppdrag der det settes av ressurser til en tettere oppfølging av kommunenes dispensasjonspraksis i strandsonen for å ivareta nasjonale interesser og hindre ytterligere bit-for-bit nedbygging (Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet)
- Gi ut en oppdatert veileder om ulovlighetsoppfølging etter plan- og bygningsloven, samt på annen måte gi økt veiledning til kommunene om tilsynsvirksomhet og i arbeidet med oppfølging av ulovlige byggetiltak (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, statsforvalteren)

Kunnskapsinnhenting:

- Bidra til å utvikle et brukervennlig arealregnskapsverktøy med tilgjengelig arealstatistikk for bruk i kommunene som viser arealer avsatt til ulike formål, nedbygging og omdisponering av areal, samt utvikling av arealbruken og tilgjengelig areal over tid. (Kommunal- og moderniseringsdepartementet, fylkeskommunene, SSB)

2.3.2 Naturinformasjon

Kunnskap er viktig for engasjement, og dermed også viktig for å øke befolkningens evne og lyst til å bidra i ivaretagelsen av Oslofjorden. Denne tiltaksplanen skal mobilisere til innsats hos alle, slik at befolkningen bidrar aktivt til å ta vare på Oslofjorden.

For å øke kunnskapsnivået i befolkningen og hos brukere i Oslofjorden, bør veiledning, informasjon og kunnskapsformidling om Oslofjorden presenteres på en lettfattelig måte. Miljødirektoratet skal derfor lyse ut midler til etablering av en utstilling og formidlingsarena for Oslofjorden. Midlene kan gis enten til et eksisterende besøkscenter som integrerer veiledning og informasjon om Oslofjorden i sin virksomhet, eller det kan søkes om midler til etablering av et nytt senter.

TILTAK:

- Styrke arbeidet med veiledning og informasjon til brukere og kommunene gjennom et naturinformasjonssenter for Oslofjorden (Miljødirektoratet)

2.3.3. Etablere Oslofjordrådet

Gjennomføring av denne tiltaksplanen er viktig for å få en ren og rik Oslofjord og med muligheter til å utøve et aktivt og bærekraftig friluftsliv. For å sikre god lokal- og regionalpolitisk forankring og framdrift, skal Oslofjordrådet etableres. Dette skal være en samordningsarena der ordførere fylkesordførere, klima- og miljøministeren og andre berørte statsråder møtes hvert år for status oppdatering, erfaringsutveksling og for å sikre oppfølging og framdrift av de ulike tiltakene.

For å få en oversikt over status for gjennomføring av tiltak, vil også Klima- og miljødepartementet gi Miljødirektoratet i oppdrag hvert annet år, fram til 2026 i første omgang, å rapportere om status for gjennomføring av tiltakene. Det forutsettes at de ansvarlige for gjennomføring av tiltakene gir nødvendige innspill til rapporteringen. Dersom tiltak ikke gjennomføres som planlagt, vil Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet vurdere hvordan det bør følges opp for å sikre gjennomføring av tiltaket. Ved behov kan også enkelte problemstillinger løstes inn i Oslofjordrådet for avklaring. Hvis flere tiltak ikke er gjennomført innen 2026, vil det vurderes om planen bør forlenges.

TILTAK:

- Etablere et Oslofjordråd som skal følge opp den helhetlige forvaltningen av Oslofjorden. Rådet skal ledes av klima- og miljøministeren, og bestå av berørte ordførere og fylkesordførere (Klima- og miljødepartementet)

3. Økonomiske og administrative konsekvenser

Tiltakene i planen er en samlet oversikt over alle tiltak som kan bidra til å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden. Planen inneholder derfor både tiltak som allerede er forankret i eksisterende planer, tiltak som er oppfølging av vedtatte lover og forskrifter, samt nye tiltak som nå forankres i denne tiltaksplanen for Oslofjorden. Mange av tiltakene inngår i vannforvaltningsplanene, og er en del av *Nasjonale føringer for vannforvaltningsarbeidet*. Dette gjelder særlig tiltakene knyttet til avløp, arealavrenning fra landbruket, miljøgifter og marin forsøpling. Andre tiltak er en tydeliggjøring og styrking av pågående aktivitet som følger av gjeldende lover og forskrifter, f.eks ved strengere håndheving av eksisterende krav.

Av til sammen 63 tiltak, inneholder planen 13 tiltak som kan betegnes som nye. Før det eventuelt besluttes å gjennomføre disse tiltakene skal nytte og kostnader utredes på vanlig måte i henhold til utredningsinstruksen. 12 av de nye tiltakene innebærer at det er nødvendig å gjøre en nærmere miljøfaglig vurdering av i hvilken grad disse tiltakene vil bidra til å bedre miljøtilstanden i Oslofjorden. Dersom det ut ifra en slik miljøfaglig vurdering viser seg at tiltaket er aktuelt, skal nytte og kostnader utredes på vanlig måte før det eventuelt besluttes å gjennomføre tiltaket.

Tiltakene knyttet til kunnskapsinnhenting må sees i sammenheng med- og koordineres med eksisterende kunnskapsinnhenting i Oslofjorden, jf blant annet [Kunnskapsstatus Oslofjorden 2019](#). Gjennomføring av nasjonale

overvåkingsprogrammer og kartlegging av natur er høyt prioritert for å kunne ivareta miljøverdier. Pågående arbeider inkluderer blant annet overvåking av miljøgifter og tilstand i Oslofjorden. Årlig bevilges det betydelige summer til Forskningsrådet og uavhengige forskningsinstitusjoner for å bygge opp miljøkunnskap og -kompetanse om Oslofjorden. Slik kunnskap og kompetanse er nødvendig for å nå miljømålene både nasjonalt og for Oslofjorden.

Alle kostnader for det offentlige som følger av tiltak i denne planen, dekkes innenfor berørte departementers gjeldende budsjetttrammer. Gjennomføring av tiltakene vil være avhengig av prioriteringene i de årlige budsjettene. Tiltaksplanen innebærer ikke økonomiske konsekvenser for kommuner og fylkeskommuner, da den ikke inneholder nye eller utvidede oppgaver for disse forvaltningsnivåene.

3.1 Administrative konsekvenser

Gjennomføring av tiltakene i planen kan medføre administrative konsekvenser for de som er ansvarlige for gjennomføring. Dette er i hovedsak sentrale, regionale og lokale myndigheter som departementer, direktorater, statsforvalteren (i Oslo og Viken og i Vestfold og Telemark), fylkeskommuner (Viken og Vestfold og Telemark) og kommunene i disse to fylkene, samt Oslo kommune. De administrative konsekvensene vil primært være knyttet til utnyttning og

eventuelt omprioritering, av eksisterende personalressurser i de ulike virksomhetene. Det antas at det i liten grad vil være behov for økte personalressurser utover dagens rammer. Eventuelle kostnader knyttet til administrative konsekvenser dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjettammer.

Også andre offentlige etater som SSB, ulike veieiere og andre kan bli berørt for eksempel når det er behov for arealstatistikk og ved utredning av hvilke veier og overvannsystemer som har særlig påvirkning på vassdrag med drenering til Oslofjorden. Før det tas stilling til gjennomføring av nye tiltak, må de administrative konsekvensene og kostnader knyttet til dette, utredes på vanlig måte før det tas stilling til eventuell gjennomføring av tiltakene.

Videreføring og gjennomføring av pågående planer og tiltak vil ikke få administrative konsekvenser.

3.2 Økonomiske konsekvenser

3.2.1 Offentlige og private kostnader

Gjennomføring av flere av tiltakene i denne planen kan føre til økte kostnader. Dersom det for eksempel blir aktuelt å gjennomføre nitrogenrensing, vil dette bli svært kostnadskrevende, mens flere av de andre tiltakene, som for eksempel mer aktiv bruk eksisterende lovverk, vil kreve begrensede ressurser.

Videreføring og gjennomføring av pågående tiltak vil ikke føre til økte offentlige kostnader utover hva som tidligere er utredet og vurdert da det ble besluttet å gjennomføre disse tiltakene. Dette gjelder for eksempel kostnader knyttet til gjennomføring av EUs vannrammedirektiv.

For tiltakene som innebærer vurdering av nytt regelverk, endringer av krav i eksisterende regelverk eller andre nye tiltak, vil kostnadene

og nytten av slike tiltak på vanlig måte utredes og vurderes før det eventuelt besluttes å gjennomføre disse tiltakene. Gjennomføring av miljøforbedrende tiltak vil for noen av tiltakene medføre til dels betydelige kostnader for berørte sektorer og tiltakshavere, for eksempel gjennomføring av nitrogenrensing. De konkrete kostnadene må utredes og vurderes før det tas endelig stilling til å gjennomføre tiltaket.

Tiltaksplanen inneholder ikke nye eller utvidede oppgaver eller pålegg for kommuner og fylkeskommuner utover det som følger av gjeldende lover.

Når det gjelder kommunens planarbeid inneholder ikke tiltaksplanen nye statlige føringer for kommunal- og fylkeskommunal planlegging utover det som følger av gjeldende forventningsbrev og retningslinjer.

Gjennomføring av tiltak i planen kan få privatøkonomiske konsekvenser dersom kommunene må øke kommunale avgifter ved gjennomføring av tiltak for å redusere utslipp fra kommunalt avløp, avløp i spredt bebyggelse og ved forbud mot tømning av septikk fra fritidsbåter. Det forutsettes at kommunene vurderer og beregner slike kostnader før tiltakene eventuelt gjennomføres.

3.2.2 Nyten for samfunnet

Nytten for samfunnet ved å gjennomføre de ulike tiltakene i planen er knyttet til både bruks- og ikke bruksverdier i naturen. Opprettholdelse av både bruks- og ikke bruksverdier vil bidra til å nå nasjonale miljømål knyttet til forurensning, naturmangfold, kulturminner og kulturmiljø og friluftsliv. Flere av tiltakene vil også bidra til å oppfylle forpliktelsene i EØS avtalen om å etterleve kravene i Avløpsdirektivet slik de er nedfelt i forurensningsforskriften kap. 14.

Tiltakene kan ha stor nytte for miljøutviklingen i Oslofjorden. De kan blant annet bidra til et mer robust økosystem som er bedre rustet til

å takle framtidens klimaendringer. Det vil trolig være høyere kostnader forbundet med ikke å gjennomføre- eller utsette tiltakene, da det ofte er dyrere å gjenopprette tapte naturverdier, kulturminner og friluftsområder, enn å ta vare eksisterende verdier. Gjennomføring av tiltakene i denne tiltaksplanen kan dermed bidra til å redusere fremtidige kostnader knyttet til restaurering av ødelagt eller skadet naturmangfold, reparasjon av flom- og erosjonsskader og andre skader som følge av klimaendringer. Denne tiltaksplanen vektlegger også bedre samordning på tvers av sektorer og ulike aktører noe som kan forventes å føre til effektiviseringsgevinster.

Det antas at gjennomføring av tiltakene også vil ha stor nytte for brukerinteressene knyttet til Oslofjorden. Konkrete økonomiske gevinster knyttes blant annet opp mot at bedret vannkvalitet vil bidra til økte inntekter knyttet til kommersielt fiske og hummerfiske, og at regionen blir mer attraktiv for reiseliv og friluftsliv. Lokale og regionale ringvirkninger for næringslivet kan være flere besøkende som fører til økte inntekter for blant annet varehandelen, reiselivsbedrifter som hoteller, campingplasser, hytteutleie, båtutleie m.m. Bedret miljøtilstand og vannkvalitet kan øke potensialet for videre utvikling av naturbasert reiseliv og utøvelse av friluftsliv. Økt friluftsliv og bedre muligheter for gode opplevelser som følge av blant annet bedre tilgang for allmenheten til strandsonen, er også svært viktig i et folkehelseperspektiv.

4. Gjennomføring av planen

Kapittel 5 viser en oversikt over tiltakene i planen. Det framgår hvilke myndigheter som skal medvirke til gjennomføring av tiltakene. For direktorater og underliggende etater vil ansvarlig departement årlig gi oppdrag eller instruks om å følge opp tiltakene i planen. Når det gjelder de tiltakene statsforvalteren har ansvaret for, vil Kommunal- og moderniseringsdepartementet i samarbeid med Klima- og miljødepartementet ta inn oppfølging av de tiltakene statsforvalteren har ansvaret for, i de årlige oppdragene eller instruksene til Statsforvalteren i Oslo og Viken og Statsforvalteren i Vestfold og Telemark.

Regjeringen oppfordrer fylkeskommuner og kommuner og alle andre ansvarlige til å følge opp tiltakene i planen, for et felles løft for Oslofjorden.

Flere av tiltakene vil bidra til måloppnåelse av vannmiljømålene etter vannforskriften. Det er derfor viktig at ansvarlig myndighet spiller inn relevante tiltak i forbindelse med oppdateringen av vannforvaltningsplanene for Viken og Vestfold og Telemark med tilhørende tiltaksprogrammer. Det vises i denne sammenheng til vannforskriften § 22 annet ledd, som slår fast at *“Statlige organer og kommuner har rett og plikt til å delta i planleggingen når den berører deres ansvarsområde, jf. plan- og bygningsloven § 8-3”*.

Frist for gjennomføring av de tiltakene som er relevante for vannforvaltningsplanene, er satt til innen utløpet av 2024, ettersom vannforskriften slår fast at tiltak i tiltaksprogrammet skal være operative senest tre år etter at (oppdatert) tiltaksprogram er fastsatt, jf. vannforskriften § 25 siste ledd.

5. Oversikt over tiltak

Innsatsområde 1: Redusere utslipp fra kommunalt avløp og avløp i spredt bebyggelse

T 1	Strengere håndheving av eksisterende krav i regelverket for utslipp av kommunalt avløpsvann og avløpsvann fra spredt bebyggelse	Miljødirektoratet statsforvalteren
T 2	Redusere mengden overvann og annet fremmedvann som tilføres avløpsnettene gjennom krav i utslippstillatelser og kommunale handlingsplaner for avløpssektoren	statsforvalter i samarbeid med kommunene
T 3	Bidra til økt rensing av forurenset overvann gjennom etablering av rutiner for tømning av sandfang for å redusere utslippene av forurenset overvann til fjorden	Statens vegvesen kommuner
T 4	Sikre at utslipp fra avløpsanlegg for spredt bebyggelse og mindre tettbebyggelser renses i tråd med renskravene i forurensningsforskriftens kapittel 12 og 13, slik at miljømålene etter vannforskriften kan nås innen 2027, og senest innen 2033. Dette er også en føring i de Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019	kommuner
T 5	Statsforvalteren oppfordrer alle kommunene til å fastsette forbud mot tømning av septik fra fritidsbåter i lokale forskrifter innen utgangen av 2022 der det er miljømessig grunnlag for det i henhold til forurensningsforskriften kap. 23 og etablere flere mottaksanlegg	statsforvalteren kommuner havneansvarlige
T 6	Vurdere fastsetting av nasjonal forskrift om forbud mot utslipp av septik fra fritidsbåter med hjemmel i småbåtloven § 38 dersom lokale forskrifter (jf. tiltak 4) ikke i tilstrekkelig grad utarbeides	Klima- og miljødepartementet Sjøfartsdirektoratet
T 7	Styrke innsatsen med tilsyn og oppfølging av krav i tillatelser til utslipp av avløpsvann	statsforvalteren kommunene

Kunnskapsinnhenting

K 1	Pålegge kommunene eller interkommunale avløpsselskap overvåking i resipientene for å avklare utslippenes effekt også nær utslippspunktet i utslippstillatelsene for avløpsvann etter kap. 14 i forurensningsforskriften	statsforvalteren
K 2	Utrede behovet for å redusere tilførslene av nitrogen og behovet for nitrogenrensing til Ytre Oslofjord for ulike fjordavsnitt/resipientområder	Miljødirektoratet

Innsatsområde 2: Redusere arealavrenning fra jordbruket

T 8	Der det er behov for forsterket innsats mot forurensning fra jordbruk for å oppnå målet om god tilstand i alle landbrukspåvirkede vannforekomster, bør det iverksettes regionale forskrifter. Forskriftene gis i medhold av oppdatert delegasjon til statsforvalteren. Dette er også en del av de Nasjonale føringene for arbeidet med oppdatering av de regionale vannforvaltningsplanene fra Klima- og miljødepartementet av 19. mars 2019	statsforvalteren
T 9	Forvalte Regionale miljøprogram (RMP) og Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) slik at de bidrar til å redusere avrenning fra jordbruksarealer til vann der utfordringene tilsier det	statsforvalteren
kommunen
T 10	Revidere forskrift om gjødselvarer slik at utslipp til vann, og luft reduseres for å oppnå relevante klima- og miljømål	Landbruks- og
matdepartementet
Klima- og miljødepartementet
Helse- og
omsorgsdepartementet
T 11	Vurdere behovet for å utvide det sårbare området for nitratdirektivet, slik at det også omfatter nedbørfeltene på vestsiden av fjorden	Miljødirektoratet
T 12	Økt tilsyn med, og håndheving av kravet i vannressursloven § 11 om at det langs vassdrag skal opprettholdes et begrenset naturlig vegetasjonsbelte som motvirker avrenning og gir levested for planter og dyr	NVE
kommunene
T 13	Bidra til bedre restaurering og skjøtsel av elvekanter og kantsoner generelt for å redusere bekke- og elveløpserosjon, bedre klimatilpassing og biologisk mangfold	Miljødirektoratet
Landbruksdirektoratet
NVE
T 14	Økt tilsyn med, og oppfølging av der krav om etablert vegetasjonssoner mot vassdrag ikke er oppfylt	kommunene

T 15	Se nærmere på barrierer og muligheter for økt oppslutning i områder med vannmiljøutfordringer for oppfølging av miljømålene i vannforvaltningsplanene	Landbruksdirektoratet
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 3	Innhente kunnskap om gapet mellom dagens og forventet utslipp av næringsalter, organisk stoff og jordpartikler, og mengden som må reduseres for å nå mål om god økologisk tilstand	Miljødirektoratet Landbruksdirektoratet
K 4	Øke oppmerksomheten om god jordhelse og levende matjord og utrede tiltak og virkemidler som også vil styrke matjordas evne til å holde på vannet og dermed redusere avrenning. Følge opp Jordprogrammet.	Landbruksdirektoratet
K 5	Styrke kunnskapsgrunnlaget, herunder mer overvåking, om avrenning til Oslofjorden som følge av skogbruk og registrere påvirkninger i Vann-Nett	Landbruks- og matdepartementet Landbruksdirektoratet Miljødirektoratet
K 6	Styrke kunnskapsgrunnlaget om konsekvenser av klimaendringer, for erosjon fra bekke- og elvekanter og egnede tiltak, herunder mer overvåking	Landbruksdirektoratet Miljødirektoratet
K 7	Utarbeide kart som viser risiko for erosjon i forsenkninger på jorden, som tillegg til dagens erosjonsrisikokart	Landbruksdirektoratet

Innsatsområde 3: Redusere tilførsler av miljøgifter og marin forurensning		
T 16	Utarbeide tiltaksplan for opprydding i forurenset sjøbunn i Moss indre havn og i Kragerøfjorden/ Karlstadkilen	Miljødirektoratet
T 17	Vurdere om det skal utarbeides en egen oppfølgingsplan for Frierfjorden	Miljødirektoratet
T 18	Fortsette arbeidet med å rydde opp i marin forurensning i og rundt Oslofjorden, og kartlegge de viktigste kildene til marin forurensning og mikroplast. Iverksette forebyggende tiltak for å redusere tilførselene av marin forurensning og mikroplast	Miljødirektoratet statsforvalteren
T 19	Intensivere arbeidet med å samle inn tapte fiskeredskaper	Fiskeridirektoratet
T 20	Vurdere om miljøkravene i verdensarvfjordene skal gjøres gjeldende i norsk farvann generelt. Dette utredes nå	Sjøfartsdirektoratet
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 8	Utrede og oppdatere kunnskap om avrenning og renseløsninger for vann fra veier og andre samferdsels anlegg som påvirker miljøtilstanden i Oslofjorden og utrede muligheten for å innfase nye løsninger i eksisterende anlegg	Statens Vegvesen ulike vegeiere

K 9	Styrke overvåking av miljøgifter og klassifisere vannforekomstene etter kjemisk tilstand, og øke kunnskap om risiko for spredning av miljøgifter fra sjøbunn i Indre Oslofjorden (Bærumsbassenget/Holtekilen og Lysakerfjorden/Bestumkilen) og Iddefjorden	Miljødirektoratet
K 10	Identifisere de viktigste kildene til marin forøpling og utslipp av mikroplast i Oslofjorden og utrede aktuelle tiltak	Miljødirektoratet

Innsatsområde 4: Ivareta sårbare arter, utvalgte naturtyper og kulturminner		
T 21	Vurdere nærmere regulering av trålkaktivitet på bakgrunn av ny kunnskap som rapporten Krafttak for Kysttorsk og Frisk Oslofjord, i forbindelse med evalueringen av gjeldende kysttorsktiltak i Oslofjorden i 2022	Nærings- og fiskeridepartementet
T 22	Etablere minst ett fredningsområde for hummer i hver kommune	Fiskeridirektoratet i samarbeid med kommunene
T 23	Effektivisere og koordinere arbeidet med oppsyn og kontroll i Oslofjorden og vurdere behovet for styrking, herunder intensivert oppsyn med dykking på vrak og andre kulturminner under vann	Fiskeridirektoratet Kystvakten Statens naturoppsyn politiet Riksantikvaren
T 24	Fraråde etablering av kunstige sandstrender og unngå andre inngrep og tiltak på bløtbunnsområder for å skåne verdifulle bløtbunnsområder, inklusive ålegrasenger og verdifulle kulturmiljø, og sikre forekomstene i arealplanleggingen	kommunene Klima- og miljødepartementet
T 25	Sikre viktige naturforekomster også i sjø i kommunal arealplanlegging	kommunene
T 26	Styrke arbeidet med fjerning av fremmede arter som for eksempel stillehavsøsters og mink i henhold til gjeldende handlingsplaner	statsforvalteren, Miljødirektoratet Statens naturoppsyn
T 27	Øke informasjon til fiskere og allmennheten om amerikansk hummer og styrke oppfordring om å sende mistenkelige funn til DNA-analyse for sikker identifisering	Fiskeridirektoratet Miljødirektoratet
T 28	Gjennomgå ferdselsreguleringene i eksisterende sjøfuglreservater og eventuelt gjøre endringer	Klima- og miljødepartementet Miljødirektoratet
T 29	Redusere overføring av fremmede marine arter gjennom å gi Sjøfartsdirektoratet i oppdrag å utrede hvordan IMOs, (International Maritime Organization), frivillige retningslinjer for kontroll og håndtering av skipsbegrøing kan implementeres innen 2022	Klima- og miljødepartementet Sjøfartsdirektoratet

T 30	Utarbeide tiltakskart for sårbare områder i hele Oslofjorden og for elver som kan føre med seg forurensning ut i fjorden, som verktøy for de interkommunale utvalgene mot akutt forurensning	De interkommunale utvalgene mot akutt forurensning (IUA) i samarbeid med Kystverket
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 11	Kartlegge, registrere og overvåke fiskeriressursene, marine naturtyper, arter, kulturminner og kulturmiljø gjennom videreføring av pågående aktivitet, og vurdere behovet for å styrke denne.	Havforskningsinstituttet Fiskeridirektoratet Frisk Oslofjord Miljødirektoratet Riksantikvaren Norsk Maritimt museum fylkeskommunene
K 12	Vurdere behov for ny kartlegging og vurdere behovet for å utvikle klassifiseringssystem og kvalitetsmål for utvalgte miljøelementer	Havforskningsinstituttet Fiskeridirektoratet Frisk Oslofjord Miljødirektoratet Riksantikvaren Norsk Maritimt museum
K 13	Vurdere ny kartlegging av fremmede marine arter i Oslofjorden	Miljødirektoratet

Innsatsområde 5: Restaurering av naturverdier

T 31	Utarbeide et forslag til strategisk plan for restaurering av vassdrag for perioden 2021-2030, som også omfatter Oslofjorden. Planen skal ta sikte på å oppfylle internasjonale og nasjonale miljømål for restaurering av vassdrag og bidra til oppfyllelse av Norges forpliktelser etter vanddirektivet	Miljødirektoratet i samråd med berørte direktorater
T 32	Prioritere restaurering av naturverdier i vann ved fordeling av tilskuddsmidler for vannmiljøtiltak	Miljødirektoratet
T 33	Gjennomføre problemkartlegging i alle nåværende og tidligere gytebekker for sjørret og vurdere koordinerte tiltak basert på kartleggingen	Miljødirektoratet
T 34	Utvikle veileder og plan for restaureringstiltak av utvalgt marin natur med mål om mer restaurering i kommunene	Miljødirektoratet Kystverket Statens vegvesen kommuner
T 35	Gi råd til kommunene om hvordan plan- og bygningsloven kan brukes mer aktivt som verktøy for å sikre naturområder i planer og tiltak for reetablering av biologisk mangfold i sjøområder, jf. blant annet ny veileder for planlegging i sjøområdene og rapport om reetablering av biologisk mangfold i Oslos urbane sjøområder	Kommunal- og moderniseringsdepartementet Klima- og miljødepartementet

T 36	Vurdere åpning av veifyllinger som hindrer vannutskifting i utløpsområdet til Glomma, som for eksempel tilbringerveien til Hvaler	Samferdselsdepartementet Statens vegvesen Kystverket Miljødirektoratet fylkeskommunen
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 14	Kartlegge aktuelle områder/strekninger med utfylling og andre inngrep i sjøen med potensiell varig negativ påvirkning på marint miljø. Avklare grad av påvirkning og vurdere mulige tiltak	Samferdselsdepartementet Klima- og miljødepartementet Statens vegvesen Kystverket Miljødirektoratet fylkeskommunen kommunene
K 15	Utrede problemstillinger knyttet til vannutskifting til Indre Oslofjord gjennom Drøbaksundet v/Oscarsborg og mulige tiltak for eventuelt å bedre vannutskiftingen. Mulige tiltak må vurderes opp mot andre hensyn, herunder jetéens kulturhistoriske verdier	Samferdselsdepartementet Klima- og miljødepartementet Kystverket Riksantikvaren

Innsatsområde 6: Friluftsliv

Innsatsområde 6.1. Bedre allmenhetens tilgang til strandsonen

T 37	Vurdere å etablere en ordning med juridisk bistand til kommunene langs Oslofjorden for å klargjøre grensene mellom innmark og utmark og fjerne ulovlige inngrep og stengsler som hindrer allmenhetens lovlige ferdsel og opphold i strandsonen	Klima- og miljødepartementet
T 38	Videreføre ordningen statlig sikring av friluftslivsområder der attraktive områder i strandsonen nær store befolkningskonsentrasjoner er høyt prioritert	Klima- og miljødepartementet Miljødirektoratet
T 39	Videreføre arbeidet gjennom bruk av tilskuddsordningene Regionale miljøprogram (RMP) og Tilskudd til spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) med å gjøre kulturlandskap ved Oslofjorden mer tilgjengelig for friluftslivsformål med tilrettelegging av turstier mv.	Landbruksdirektoratet
T 40	Følge nasjonale forventninger om helhetlig planlegging av land- og sjøareal, blant annet for å sikre friluftsliv langs sjøen	kommunene
T 41	Etablere et kystsonenettverk der kommuner, fylkeskommuner og statsforvalter bidrar til bedre kompetanse om forvaltning av arealer i strandsonen og i sjøområdene	Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Klima- og miljødepartementet ansvarlig for etablering, fylkeskommuner, kommuner og statsforvalter ansvarlig for drift.

T 42	Veilede kommunene i bruk av 3D-verktøy ved utarbeidelse av planer og fastsetting av byggegrense langs sjøen. Fokus på blant annet hvordan landskap og tiltak påvirker tilgjengelighet i strandsonen	Kommunal- og moderniseringsdepartementet
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 16	Kartlegge dispensasjonspraksis i 100-metersbeltet langs sjøen i kommunene langs Oslofjorden, herunder hvilke tiltak det gis dispensasjon til og på hvilken måte disse tiltakene påvirker allmenhetens adgang til strandsonen	Kommunal- og moderniseringsdepartementet Klima- og Miljødepartementet

Innsatsområde 6.2. Opprettholde og styrke attraktiviteten til områder som er viktige for friluftsliv

T 43	Stimulere kommuner og friluftsråd til å styrke arbeidet med å etablere sammenhengende kyststier og forbindelser til, fra og mellom friluftslivsområder	Klima- og miljødepartementet Miljødirektoratet, Kulturdepartementet fylkeskommunen
T 44	Stimulere kommunene til å prioritere tilrettelegging, drift og vedlikehold av friluftslivsområdene	Klima- og miljødepartementet Kulturdepartementet Miljødirektoratet kommuner friluftsråd
T 45	Vurdere behovet for en forskrift om sentralt fastsatt fartsgrense for fritidsfartøy. Konsekvenser for sjøsikkerhet og for brukere må i så fall vurderes	Samferdselsdepartementet Kystverket
T 46	Vurdere om det er behov for å fastsette fartsgrenser for næringsfartøy og eventuell innretning for slik regulering	Samferdselsdepartementet Kystverket
T 47	Videreføre innsatsen for å redusere mengden marin forsøpling i og ved Oslofjorden gjennom tilskuddsordningen for opprydning	Miljødirektoratet
T 48	Videreføre og støtte kommunenes kulturmiljøarbeid gjennom oppfølging av kommunale kulturminneplaner med særlig fokus på tiltak knyttet til sjørelaterte kulturminner og kulturmiljø	Riksantikvaren kommunene
T 49	Prioritere tilrettelegging av lokaliteter for dykking og kulturstier under vann	fylkeskommunen Norsk maritimt museum
T 50	Følge opp Nasjonal handlingsplan mot fritidsbåtulykker 2019-2023	Sjøfartsdirektoratet
T 51	Videreføre tilretteleggingstiltak for friluftsliv som inkluderer kulturminner og kulturmiljø, for eksempel tilrettelegging for ny bruk av fyrstasjoner, festningsverk, tidligere forsvarsanlegg og liknende	Riksantikvaren Forsvarsbygg Miljødirektoratet

T 52	Bidra til styrket bruk av ny teknologi i informasjonsarbeidet som alternativ til omfattende fysisk tilrettelegging av kulturminner og kulturmiljø	fylkeskommunene
T 53	Bedre informasjonen om hvilke områder som har kostholdsråd i forhold til miljøgifter i Oslofjorden, slik at områder uten slike advarsler fremstår som attraktive for friluftsliv	Mattilsynet
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 17	Utrede sammenhengen mellom hastighet og bølgepåvirkning fra utenlandsferger og andre store skip i Oslofjorden og vurdere relevante tiltak for å redusere negativ påvirkning for blant annet kulturminner og friluftsliv	Samferdselsdepartementet Klima- og miljødepartementet Kystverket Riksantikvaren

Innsatsområde 6.3. Bidra til at friluftslivsområdene blir brukt av alle befolkningsgrupper

T 54	Stimulere kommunene til å utvikle gode løsninger for gange, sykling og kollektivtransport til friluftslivsområder	Samferdselsdepartementet fylkeskommunene kommunene
T 55	Prioritere tettstedsnære, landfaste friluftslivsområder i strandsonen ved fordeling av midler til tilrettelegging av statlig sikrede friluftslivsområder	Klima- og miljødepartementet Miljødirektoratet
T 56	Informere befolkningen om allemannsretten, herunder rettigheter og plikter ved friluftsliv i strandsonen	Miljødirektoratet kommunene
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 18	Kartlegge friluftslivsbruken av områder på og ved Oslofjorden. Herunder hva som fremmer og hemmer bruken av områdene blant ulike grupper i befolkningen, og konflikter mellom ulike brukergruppene på og ved fjorden	Klima- og miljødepartementet Kommunal- og moderniseringsdepartementet Miljødirektoratet fylkeskommunene

Innsatsområde 7: Tverrgående tiltak for en helhetlig forvaltning av Oslofjorden

T 57	Oslo, Viken og Vestfold og Telemark fylkeskommune bør ta stilling til om det skal utarbeides en interregional plan for Oslofjorden	fylkeskommunene
T 58	I den regionale planen bør det vurderes behov for å fastsette juridisk bindende planbestemmelser for å sikre en helhetlig forvaltning av verdiene i Oslofjorden	fylkeskommunene
T 59	Sikre en streng praktisering av plan- og bygningsloven § 1-8 med byggeforbud i strandsonen i tråd med de statlige planretningslinjene (SPR) for strandsonen, som for Oslofjordregionen blant annet innebærer at utbygging i 100-metersbeltet langs sjøen bør skje gjennom kommunale arealplaner og ikke gjennom enkeltvis dispensasjoner	kommunene

T 60	Gi statsforvalter et oppdrag der det settes av ressurser til en tettere oppfølging av kommunenes dispensasjonspraksis i strandsonen for å ivareta nasjonale interesser og hindre ytterligere bit-for-bit nedbygging	Kommunal- og moderniseringsdepartementet Klima- og miljødepartementet
T 61	Gi ut en oppdatert veileder om ulovlighetsoppfølging etter plan- og bygningsloven, samt på annen måte gi økt veiledning til kommunene om tilsynsvirksomhet og i arbeidet med oppfølging av ulovlige byggetiltak	Kommunal- og moderniseringsdepartementet statsforvalteren
T 62	Styrke arbeidet med veiledning og informasjon til brukere og kommunene gjennom et naturinformasjonssenter for Oslofjorden	Miljødirektoratet
T 63	Etablere et Oslofjorderåd som skal følge opp den helhetlige forvaltningen av Oslofjorden. Rådet skal ledes av Klima- og miljøministeren og bestå av berørte ordførere og fylkesordførere	Klima- og miljødepartementet
<i>Kunnskapsinnhenting</i>		
K 19	Bidra til å utvikle et brukervennlig arealregnskapsverktøy med tilgjengelig arealstatistikk for bruk i kommunene som viser arealer avsatt til ulike formål, nedbygging og omdisponering av areal, samt utvikling av arealbruken og tilgjengelig areal over tid	Kommunal- og moderniseringsdepartementet fylkeskommunene SSB

Utgitt av:
Klima- og miljødepartementet

Publikasjoner er tilgjengelige på:
www.regjeringen.no

Publikasjonskode: T-1571 B
ISBN Print 978-82-457-0521-8
ISBN PDF 978-82-457-0522-5
Design og ombrekking: Konsis Grafisk AS
03/2021 – opplag 150

